

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1891.

Andra Kammaren.

N:o 48.

Onsdagen den 6 maj.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagaf, att, enligt mellan herrar talmän i sådant afseende träffad öfverenskommelse, gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som redan blifvit eller derförinnan kunde varda af båda kamrarne godkända, komme att ega rum vid början af kamrarnes sammanträden nästa lördag den 9 innevarande maj.

§ 2.

Fortsattes öfverläggningen angående konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10, dervid ordet, enligt förut gjord anteckning, lemnades till

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om valrätt till Andra Kammaren.

(Forts.)

Herr Ljungman, som yttrade: Vid behandlingen af föreliggande ärende inom Riksdagen under de senaste åren har det visat sig, att utsigterna att genomdrifva den önskade reformen icke äro synnerligen stora, enär Första Kammaren sätter sig mot alla de förslag, som framkomma. Emellertid vill det synas mig, att ett sådant förslag, som det af herr Petersson i Brystorp väckta, har de största utsigterna för sig, och detta har bekräftats genom öfverläggningen i Första Kammaren under förmiddagen. Der hafva flere framstående personer talat för bifall till ett förslag, som stod i nära öfverensstämmelse med den af herr Petersson väckta motionen. Mig synes också detta förslag ega det företräde, att det innebär en verklig lösning af frågan, så pass långt gående som man för närvarande kan vänta sig skola bifallas och icke, såsom de öfriga äro, blott och bart egnade att uppskjuta den åsyftade reformen. Det är visst och sant, att åtskilliga invändningar kunna göras mot herr Peterssons förslag, men dessa invändningar äro sådana, att de i verkligheten träffa alla förslag, i hvilka det för politisk rösträtt fordras äfven kommunal rösträtt, och om också dessa oegentligheter framträda starkare i herr Peterssons förslag, är detta en fördel, då man derigenom drifves

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

att, äfven med hänsyn till grundlagarne, taga den kommunala rösträttsfrågan i öfvervägande, och derigenom skulle man föras fram mot det mål, som önskas af denna kammare, nemligen en begränsning af den kommunala rösträtten för landsbygden, såsom ju redan förut skett med afseende å städerna. Jag skall därför yrka bifall till herr Peterssons motion och gör det så mycket hellre, som jag tror det vara nödvändigt att kammaren yttrar sig, i hvilken riktning den anser reformen böra gå.

Vidare anförde:

Herr Petersson i Brystorp: Orsaken till att jag väckt denna motion i år, liksom under flera föregående år, är den, att jag anser att med skyldigheter böra följa rättigheter. Med skyldigheter afser jag här bevillning. Vi veta att de skatter, som erfordras för statens utgifter, skola utfyllas genom bevillning, och de skattdragande skatta efter förmögenhet. Men det finnes en klass efter nuvarande vallag, som skattar efter bevillning, men icke har någon politisk rösträtt. Under de senare åren har man framställt önskan om allmän rösträtt, men ett så stort steg vågar jag icke taga, utan jag har ansett det bättre att gå sakta och pröfva hvad som kan åstadkommas genom mitt förslag. Det kan hafva den följd, att det stillar sinnena hos många, så att de afstå åtminstone för tillfället att yrka allmän rösträtt.

På förmiddagen gjordes en invändning af herr Hederstierna, som sade, att genom antagandet af mitt förslag skulle grundlagen öfvergå till civillag, detta af den orsak att jag yrkar att med kommunal rösträtt skall följa politisk rösträtt. Jag tror icke, att detta är någon fara, ty äfven nu gällande riksdagsordnings 14 paragraf häntyder på den kommunala rösträtten. Der står: »valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man». Jag har icke velat gå längre och därför kan jag icke förstå anledningen till denna invändning. Det är endast ett sådant skäl, som hör till hvad man kallar de obotfärdigas förhinder. Då jag hört af diskussionen i Första Kammaren, att många der anslutit sig till mitt förslag med endast en liten ändring deri, så antager jag, att mitt förslag är det enda, som för tillfället har någon utsigt, och därför yrkar jag afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Liljeholm: Under öfverläggningen om värnpligtsförslaget framhölls af åtskilliga talare utsträckt politisk rösträtt såsom vilkor för ökad värnpligt. Detta framkallade från statsrådsbänken en förebräelse, riktad mot Riksdagen i dess helhet, för det den icke redan genomfört nyttiga och nödiga reformer. Det låge i Riksdagens händer, sades det, att besluta hvilka reformer

som helst. Huruvida Kongl. Maj:t vore lika villig att godkänna dessa, nämndes icke. Jag föreställer mig, att det för statsrådet och chefen för finansdepartementet är klart, hvar felet i ty fall ligger. Så vidt jag förstår, är det Första Kammaren, som bär största skulden för att samhällsnyttiga reformer stranda. Ett enda bevis derpå skall jag tillåta mig att anföra. Det härleder sig från en ledamot af Första Kammaren, hvilken yttrat: »den ringaste eftergift i detta stycke leder till branten af undergång.» Att det här är fråga om det politiska strecket, behöfver väl icke sägas. Yttrandet är kort, men med afseende å tydlighet lemnar det intet öfrigt att önska. Slikt tal bör för regeringen utgöra en kraftig maning att medan tid är göra allt, hvad göras kan, för att förmå Första Kammaren att lyssna till berättigade kraf på reformer, särskildt på detta område. Ett förslag utgånget från Kongl. Maj:t i detta syfte skulle särskildt på Första Kammaren verka mer, än hvad förhållandet kan vara med förslag, framställda af enskilda motionärer. Men ställningen må vara hurudan som helst inom Första Kammaren, så är det dock af största vikt, att Andra Kam-maren klart och tydligt uttalar sin ställning i frågan. Får man döma af de yttranden, som faldes under sistlidna års val, bör intet tvifvel råda om det beslut, vi i dag komma att fatta. För visso kommer flertalet att ansluta sig till den af herr Elowson med flere gjorda hemställan. Att krafvet på allmän rösträtt i sinom tid skall afgå med seger, är för mig tydligt och klart. Men då man för närvarande saknar utsigt att på en gång taga steget fullt ut, anser jag det icke klokt att envist fasthålla en dylik mening, hvarom Riksdagens kamrar sannolikt först i en aflägsen framtid kunna enas. Invändningen, att streckets sänkning skulle till en oberäknelig framtid uppskjuta dess borttagande, synes mig icke fullt riktig.

Hvad slutligen herr Peterssons i Brystorp motion beträffar, befarar jag att man genom bifall dertill skulle kunna bringa den politiska rösträtten under gemensam votering, och dertill vill jag icke bidra.

Herr talman, jag yrkar bifall till den af herr Elowson med flere afgifna reservation.

Herr Höjer: Då jag har begärt ordet för att här i Andra Kam-maren ansluta mig till den allmänna rösträtten och herr Mankells motion, så har det icke alls skett för att upprepa de principiella skälen för reformen. De skälen äro af herrarne väl kända, och de äro i denna kammare ofta upprepade. Jag skall blott tillåta mig att påpeka den billighetshänsyn, som kombinerar beskattningen med rösträtten, och den klokhetshänsyn, som sätter allmän rösträtt vid sidan af tryckfriheten, yttrandefriheten och församlingsfriheten såsom en af de kraftigaste säkerhetsventilerna mot den allmänna, nervösa, revolutionära orön i det moderna samhället. Jag skall

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om vil-koren för valrätt till Andra Kam-maren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

äfvén tillåta mig att för egen del uttala den paradoxen, att ett folk, framför allt ett lugnt och sansadt folk, som vårt, bäst uppfostras till ett förnuftigt bruk af den politiska friheten i *friheten*, det vill säga i och genom den fulla utöfningen af sina medborgerliga rättigheter. Om det behöfves ett bevis derpå, att vi lefva i en »afkrok» af verlden, och att vi med våra politiska mänskenspromenader under de senare åren promenerat ett stycke baklänges, så föreligger det beviset enligt min tanke i det faktum, att nu mycket mer än för tio år sedan af de »välsinnade», de »respektabla» i samhället, talet om allmän rösträtt, ja till och med talet om en utsträckning af den politiska rösträtten anses ungefär synonymt med samhällsomstörtande radikalism. Det är alldeles som om dessa hederliga människor icke hade den allra ringaste kännedom om hvad som tilldrager sig i den verld, som ligger utom vårt eget kära fädernesland. Det är, såsom om de alldeles icke kände till, att den allmänna rösträtten eller en mycket utsträckt politisk rösträtt redan förefinnes eller i årtionden har förefunnits i sådana länder som Baden, Danmark, Frankrike, Grekland, Preussen, Schweiz, Spanien, Tyska riket och de flesta af Nordamerikas förenta stater. Dessutom kan man säga, att äfvén det Britiska riket i det närmaste hör hit. Skulle det frågas, på hvilken grad utaf den politiska myndighetsskalan vårt kära fädernesland i närvarande stund befinner sig i jämförelse med andra konstitutionella stater i Europa, så veta vi alla mycket väl, att det svaret kan fås i form af statistiska siffror. Frågar man t. ex., huru stor procent valmännen utgöra i förhållande till landets hela befolkning, så befinnes detta procenttal vara i Frankrike 27,2; i Grekland 23,3; i Tyska riket 21,7; i Förenta staterna 20; i Preussen 19,3; i Danmark 16,2; i Britiska riket 16,1 — och så hela skalan nedåt till Norge med 6,5 och Sverige, »frihetens stamort på jorden», med 6 procent. Det är endast två konstitutionella stater i Europa, såsom säkerligen herrarne känna förut, hvilka i politisk myndighet stå lägre än vårt eget fädernesland, nemligen Ungarn med 5,5 och Belgien med 2,2 procent. Men säkert är det icke för någon af eder, mine herrar, obekant, att Belgien just nu i våra dagar står inför en revolution, till den grad öfverväldigande, att Belgiens statskloke konung funnit sig föranlåten att gifva den klerikalt reaktionära ministären och de klerikalt reaktionära ledarne af parlamentet en välbehöflig lektion om nödvändigheten af att gifva efter för den allmänna påtryckningen till förmån för en väsentlig utsträckning af den politiska rösträtten.

Gå vi återigen till vårt eget kära fädernesland, så veta säkerligen de flesta af eder, mine herrar, mycket väl, att frågan om rösträttens utsträckning, ja frågan om allmän rösträtt hos oss icke är från i går. Hvad beträffar sjelfva riksfäderna från 1809, så vågar jag det påståendet, att dessa män i princip voro anhängare af allmän politisk rösträtt. Konstitutionsutskottsbetänkandet från

1809 uttalar åtminstone den åsigt, att »alla bofasta, oberoende och fullmyndiga medlemmar af samhället» böra hafva politisk rösträtt. Gå vi derefter till 1848 års representationsförslag, så är detta, om jag icke missminner mig, så liberalt, att, ehuru en penningcensus der förekommer, densamma dock icke är ens hälften så stor som den vi återfinna i nu gällande riksdagsordning. Sedan det nya statskicket infördes i Sverige — jag menar efter 1866 — kan man säga, att rösträttsfrågan nästan oafbrutet stått på dagordningen. Första gången den bragtes på tal, så vidt jag vet, var vid 1869 års riksdag. Då framställdes af riksdagsmannen Uhr till och med förslag om införande af allmän rösträtt. Frågan dyker derefter upp 1870 och 1872. Sedermera torde det knappt hafva varit någon riksdag under 1870- och början af 1880-talet, då icke rösträttsfrågan stått på dagordningen, antingen såsom ett postulat om allmän rösträtt eller såsom fordran på en betydlig reduktion af nu gällande census. Vid 1880 års riksdag motionerade herr Hedlund, som då satt i Andra Kammaren, om nedsättning till hälften af census för val till Andra Kammaren. Detta hans förslag afstyrktes visserligen af konstitutionsutskottet och föll i Första Kammaren, men antogs i den Andra med 88 ja mot 80 nej. Vid följande riksdag upptogs hans förslag af min granne till höger, herr Gustaf Ericsson, så vidt jag kunnat finna oförändradt. Det föll visserligen i Första Kammaren, men antogs i den Andra med 103 röster emot 71. Nu minnes jag mycket väl från den tiden, att det var ett allmänt tal i Stockholm, att vid båda dessa tillfällen rösträttsreformens framgång i denna kammare berott på hvad man kallar ett »politiskt hyss». Det kan hända, att så var; men jag vill tills vidare tro, att det var en ärlig och uppriktig liberal öfvertygelse, som låg bakom de afgifna ja-sedlarne till förmån för reformen.

Det är ganska intressant att finna af den tidens riksdagsförhandlingar, hvilka framstående män i Andra Kammaren då talade för allmän rösträtt eller åtminstone en högst väsentlig utsträckning af densamma. Jag endast påminner om sådana män som herr Sven Nilsson i Österslöf, herr Sven Nilsson i Efveröd, jag vill minnas äfven herr Ivar Lyttkens, samt herr Jöns Rundbäck, som vid 1878 års riksdag yttrade: »Att bygga representationen på penningens grund kan ej vara lämpligt, ty den grunden är alltför vacklande. Men om man bygger den på allmän rösträtt för alla hederliga medborgare, så blir representationen byggd på sanningens grundsats.» Vidare har man att bland anhängarne till en rösträttsreform anteckna herr Liss Olof Larsson och herr Anders Peter Danielson i Dyestad, hvilken vid 1880 års riksdag till protokollet hade det yttrandet: »För min del har jag ingen fruktan för den allmänna rösträtten.» Det kan icke vara annat än tillfredsställande för mig och mina meningsfränder att i våra sträfvanden för utvecklingen af den politiska rösträtten hafva att

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

påräkna hjälp af vår högt aktade vice talman, och vår glädje förminskas sannerligen icke deraf, att herr Liss Olof Larsson försvaret frihetens sak i Riksdagens Första Kammare.

Det synes mig, herr talman, som om en reform, hvilken under loppet af 25 år så väl förberedts och vunnit undan för undan allt större terräng i den allmänna meningen, nu skulle kunna vara mogen för ett slutligt genomförande. Man kan dock icke fördölja, att ifvern för reformen inom de ledande kretsarne minskats under de sista åren i sammanhang med den reaktionära rörelse, som genomgått och genomgår vårt fosterland. När reformvännerna i detta fall ansatt sina politiska motståndare och sökt få skäl för deras motvilja mot rösträttens utsträckning, så hafva slutligen dessa motståndare till reformen koncentrerat allt sitt motstånd i det enda ordet: »socialism». Min aktade vän på stockholmsbänken talade i början af debatten om denna nutida politiska eller sociala sjukdom. Jag tror knappast, att i denna kammare finnes en bittrare och mera oförsonlig vedersakare till socialismen än den som har ordet i detta ögonblick. Men jag känner mig likväl icke böjd att få nervattacker, därför att en handfull socialistiska skrikhalsar arrangera folknöjen vid Lilljans eller i samlad trupp infinner sig på allmänna möten för att trumma igenom mer eller mindre brandröda mötesresolutioner; och jag får uppriktigt bekänna, att jag anser det som ett bevis på temligen stor politisk fäkunnighet att söka bekämpa socialistiska villfarelser eller hvilka åsichter som helst med hjälp af undantagslagar eller utomordentliga polisåtgärder.

Socialismen har, så vidt jag kan finna, både sin styrka och sin svaghet. Den har sin styrka i negationerna, i den ofta talangfulla kritik, som den applicerar på de politiska, sociala och ekonomiska missförhållandena i det nutida kapitalistiska samhället. Den visar sin svaghet, när den skall öfvergå från negationen till positionen, när den på den röda grunden skall börja uppföra det nya, uppföra den så kallade socialistiska framtidsstaten, som utgår från obevisade eller längesedan vederlagda premisser och resulterar i allas fattigdom och allas underläggande under en despotism utan like. Men denna socialism har äfven sin stora fara för ögonblicket i sin kraftiga, ofta mycket talangfulla agitation. Den begagnar sig af det gamla samhällets orättvisor — bland hvilka, enligt mitt förmenande, den politiska röstörätten är en — för att småningom nära och underhålla det klasshat, ur hvilket skall framgå den stora sociala revolution, som skall ställa hela det moderna samhället på hufvudet.

Hvad vilja nu de liberale framstegsmännen gent emot denna socialism? De vilja enligt min tanke förekomma de revolutionära omstörtningarna genom grundliga och djupgående reformer. De vilja flytta samhället öfver på en tryggare och bredare demokratisk grundval. De vilja genom successiva reformer rycka ur

socialisternas och anarkisternas händer deras förnämsta anfallsvapen och agitationsmedel. Derfor kunna vi också se, att det icke är något parti, som socialisterna afsky så mycket som framstegspartiet i alla land, de öfverhölja oss med sina smädelser och hånle åt våra stundom misslyckade försök att genomdrifva reformer, allt under det att de jubla åt alla dem, som önska en »på stället marsch» eller en koncentrerung baklänges. Åt dem skänka de sin kärlek, och de se sina bästa bundsförvandter i dessa menniskor, om hvilka Geijer sade, att »det är de, som framkalla revolutioner för att sedermera sjelfva förvånas öfver dem.» Just därför att jag anser det närvarande samhällets lugna utveckling bero af ett borttagande af dessa sociala orättvisor och bland dessa den, som jag nyss kallade den politiska röstörätten, just därför är jag så mycket ideolog och så pass radikal, att jag är principiell anhängare af allmän rösträtt, och jag har den öfvertygelsen, att vårt svenska folk är moget för en dylik reform. Jag vet mycket väl, att den i närvarande stund är outförbar, men jag ansluter mig ändock af princip till herr Mankells motion, på samma gång jag förklarar mig med glädje helsa hvarje utsträckning af den politiska röst-rätten och hvarje steg, som Riksdagen och särskildt Andra Kammaren kan taga åt det håll, som jag anser vara det rätta. Jag yrkar bifall till herr Mankells motion.

Ang ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Herr *Gust. Ericsson* från Stockholm instämde häruti.

Herr Wavrinisky: Herr talman! Jag har varit mycket tveksam om jag skulle begära ordet i denna fråga, emedan den så nära sammanhänger med den fråga, i hvilken jag sist hade ordet, och emedan jag känner djupt jembväl i denna del. Jag fruktar därför, att jag icke kan binda mina ord så som lämpligt och önskligt vore eller att, om jag det gör, jag icke kan gifva ett riktigt uttryck åt hvad jag tänker. Jag skall dock söka att icke sätta herr talmannens pligtkänsla på prof.

Herr talman, för öfver tolf år sedan var det klart för mig, att en stor social strid förestod. Jag fick blicken öppen härför vid ett besök i Amerika, kom sedan hem och fann förhållandena här jembförliga, och jag kände det såsom en allvarlig pligt att intaga min plats i denna sociala strid, som äfven skulle kasta sina vågor öfver vårt land. Jag har sedan sökt sätta mig in i småfolkets känslor och känner mig därför nu förbunden att i denna fråga säga något. Jag har funnit, att den stora massan, denna massa, som man nu vill mana fram under värnpligtslagen, utgöres af tre grupper. Det fins två flyglar, den ena bestående af de af nöden försoffade, under kampen i lifvet tryckta, sådana som kommit till lifvet med försvagade kropps- och själskrafter, sådana, som hängifvit sig åt dryckenskapen och hemfalla åt för-

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

nedring och fattigdom. På den andra flygeln står den högljudda gruppen af proletärernas specielle målsmän, vare sig socialismens eller anarkismens anhängare, missnöjde förkämpar för sträfvanden, om hvilka vi icke kunna påstå, att de förestafvas af onda böjelser, men väl kunna säga, att de underblåsas medelst agitationer, hvilka icke alltid äro aktningvärda eller goda. Emellan dessa finnes den stora centern af arbetare, trägna, redbara och arbetsamma; de föra ett sträfsamt lif, de nå sällan upp till närheten af 800 kronors inkomst och komma de dertill, så bringar dem den minsta vexling i konjunkturerna ner igen. De känna lifligt sin orättvist ovissa och oansvariga ställning, men äro sega och ihärdiga. På denna stora massa inkräktas för hvarje år och hvarje dag af de båda flyglarne så mycket lättare, som vårt stillastånd i utveckling, vår orättvisa lagstiftning lemna vapen i de missnöjdes händer, vapen, som träffa skarpt. Jag erinrar mig många, som duka under för samhällets kraf på inkomster genom rusdryckshandeln; de lägga faktiskt ner på krogdisken många gånger om den summa de behöfde för att betala skatten, vilkoret för medborgarebref.

Men nu frågar man: hafva alla dessa behof af något sådant som allmän rösträtt? Jag vågar icke säga, att de alla känna det behofvet, men det vågar jag säga, att detta behof börjar tränga sig fram så kraftigt i vår tid, att innan vi hinna blifva färdiga med en sänkning af strecket, skall detta behof göra sig fullt gällande hos den stora massan.

Äro de mogna att deltaga i lagstiftningsarbetet? Ja, derpå vill jag efter egen tolfårig erfarenhet svara: ja, den stora mängden är det. De hafva i sina sjelfhjulsföreningar och andra föreningar vant sig vid att sträfsamt arbeta för sin allsidiga utveckling och förkofran, de spara sina hårdt förvärfvade penningar allt mera till att hjälpa hvarandra, lära sig värda sitt lilla kapital, ordna och granska sina räkenskaper samt föra sina förhandlingar under former, som äfven så gamla och vana folkförsamlingar skulle afundas dem. Jag har lärt känna dem genom att följa dem i deras arbete, och jag har lärt att sätta värde på dem just på det fältet.

Då man här föreslår en sänkning af strecket, så frågar jag mig alltid, hvart skulle vi komma derigenom, skulle orätten dermed vara borta? Nej, jag behöfver icke gå längre än att hänvisa till konstitutionsutskottets uttalanden vid 1862 och 1889 års riksdagar för att man skall få det intrycket, att äfven Riksdagen erkänt, att ett penningstreck är olämpligt och orättvist. I rättvisans namn borde man öfvergifva detta; men det fins ock ett annat skäl dertill. Jag menar, att om man vill förekomma eller åtminstone förmildra den sociala strid, som hotar oss, så fins ett kraftigt medel, det nemligen att visa dessa män — och qvinnor — förtroende. Jag har sjelf erfarenhet af huru förtroende förädlar och höjer menniskan, samt huru misstroende förbittrar och sänker henne. Jag vill säga med skalden: fatta den valkiga handen och

tryck den med aktning och förtroende. Gif dessa menniskor en plats, der folkets angelägenheter afgöras. Gif dem åtminstone rätt att välja sina representanter i denna församling; tryck icke blott en penning i deras hand. Jag vet, att på den vägen kunde så mycket vinnas, att man kunde hoppfullt se framtiden till mötes, om så skedde, och vi hafva icke blott en förmodan härom, utan vi hafva erfarenhet. Vi kunna peka på Tyskland och en statsman sådan som Bismarck. När Lasalles skaror började oroas honom, då hade han nog öppen blick att gifva Tyskland allmän rösträtt, och han har icke haft anledning att beklaga sig, ty på grund af denna allmänna rösträtt tager han nu säte såsom folkvaldt ombud.

Vare sig det är fördelaktigt för landet eller icke, att vi följa Tysklands exempel, så är det rättvist och billigt, och därför står jag på deras sida, som yrkat bifall till herr Mankells motion om allmän rösträtt. Skulle jag tills vidare vara med om något jemkningsförslag, så vore det att vid allmän rösträtt höja den politiska myndighetsåldern till 25 år, liksom det är i Norge och Tyskland — men intet penningstreck. Jag föredrager emellertid att ställa mig på grundvalen af allmän rösträtt vid 21 år för rättvisans och sambällsfridens skull. Icke såsom agitator utan såsom medborgare är det jag väljer denna ståndpunkt, och jag yrkar därför, herr talman, afslag å utskottets hemställan och bifall till herr Mankells motion.

Herr Fjällbäck: Jag har alltid uppfattat frågan om den allmänna rösträtten såsom en rättsfråga och icke såsom en fråga om lämpligt och nyttigt, ty börja vi tvista om huru vida det ena eller andra politiska partiet skulle vinna eller förlora på den allmänna rösträtten, så fruktar jag, att vi aldrig komma till något resultat. Jag har icke så stora förhoppningar om den politiska rösträtten, att den skulle kunna lösa svåra sociala och ekonomiska problem, och jag tror icke, att den skulle gifva bröd åt dem, som nu sakna det, men jag tror, att om dessa, som nu äro utan rösträtt, kunde få vara med och stifta lagar, så skulle de komma i tillfälle att gifva sina åsikter och önsknningar till känna. Nu vill man icke släppa fram dem och tillåta dem att med sina voteringsedlar uttrycka sin mening. De söka då på annat sätt gifva dem till känna, och det är kanske den största faran, att denna fråga kommer att afgöras utan Riksdagens beslut, vare sig det utfaller i ena eller andra riktningen. Vi hafva ett varnande exempel från Belgien, och det exemplet har äfven i dag här påpekats.

Nu har man föreslagit, att vi skulle uppställa samma vilkor för den politiska rösträtten, som nu gälla för den kommunala. Hvad nu den kommun, som jag representerar, beträffar, skulle en sådan ändring icke betyda synnerligen mycket.

*Ang. ändrade
bstämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts)*

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för värrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Jag skall be att få anföra några få siffror för att visa huru det ställer sig här. Det är icke officiella siffror, därför att den officiella statistiken öfver det sista valet ännu icke hunnit framläggas, men jag har ur tillgängliga röstlängder utdragit några siffror, som jag vill nämna. De kunna tjena såsom bevismedel på, att utsträckningen till de i kommunens angelägenheter röstberättigade icke kan medföra synnerligen stor inverkan å valet, och äfven för att visa, huru taxeringsnämnder kunna behandla de skattskyldige inom en kommun.

I Klara församling äro omkring 19 % af folkmängden upp-taxerade — herrarne hörde nyss att i Preussen fans motsvarande procent röstberättigade. I Johannis församling, som är belägen nära utkanten af staden och som bebos af mer fattigt folk än Klara, är det blott omkring 5 %. Nu är det så, att i Klara är icke samma taxeringsnämud som i Johannes. Dessa taxeringsnämnder hade nog olika politiska åsichter. I Nicolai församling, som också hufvudsakligen bebos af fattigt folk, är procenten 15. I Kungsholms församling är det 10 proc. och i Adolf Fredriks församling 11 %. I Östermalms församling, som är den rikaste, endast 13. I Maria 13 och Katrina 8. I Jakobs församling 16 procent.

Nu skall jag be att få framlägga ett speciellt exempel på huru det ställer sig i Johannis församling. Der finnes ett kvarter, som bebos af arbetare, der bo omkring 2,500 personer och der finnas upptaxerade omkring 2 procent, af dessa äro endast 25 personer röstberättigade, sålunda 1 procent. Herrarne se att inom olika delar af Stockholm variera procentsiffrorna upp-taxerade mellan 19 och 2. Nu säger man att det beror på olika förmögenhetsvilkor, men det kan ej ensamt förklara skillnaden. Det beror på den sammansättning taxeringsnämnderna få, och för att uttalandet i en broschyr skall komma till fleres kännedom än deras som läst densamma, skall jag be att få till protokollet antecknad en liten not, som är särdeles upplysande. Den lyder så:

»År 1885 uppgick i Stockholm antalet personer med en upp-taxerad årlig inkomst af 800—900 kronor till 13,806. År 1886 (det år, hvars taxering skulle ligga till grund för röstlängderna vid 1887 års riksdagsmannaval) sänktes siffran till 7,869, för att följande år — å nyo höjas till 13,135. Det vill säga: med anledning af de år 1887 förestående allmänna valen till Andra Kammaren företogo sig 1886 års taxeringsnämnder i Stockholm att för ett år nedflytta nära sextusen personer under strecket.»

Om den politiska rösträtten blefve beroende af den kommunala rösträtten, så skulle många af dessa taxeringsnämnder äfven befria oss från den kommunala rösträtten. Som herrarne veta, hafva vi här i Stockholm rätt att sätta ett skattefritt existensminimum till 650 kronor. Här i Stockholm blir ingen kommunalt röstberättigad, som icke taxeras för 700 kronors inkomst. Det kommu-

nala strecket skulle sålunda blifva ett 700 kronors streck i Stockholm. I landsorterna skulle det blifva ett 500 kronors streck. För oss i Stockholm skulle det betyda ganska litet. Jag nämnde Klara församling, der redan nu 19 procent äro upptaxerade. I denna församling skulle härigenom antalet röstberättigade ökas från 3,500 personer till 3,800. Det vill säga med 300 personer. Detta kan icke särdeles mycket inverka. Den kommunala rösträtten är för dem, som hålla på det bestående, något alldeles förträffligt, och det kan kanske anses mycket farligt att klandra det bestående, åtminstone här i kammaren, men jag kan icke neka till, att jag är missnöjd med den rösträtt som är. Denna rösträtt är så beskaffad, att en medlem af Första Kammaren kan vara utan politisk rösträtt. Det ställer sig vid tillämpningen så, att en person, som bor i Stockholm och har en egendom på landet, upptaxerad till åttio-tusen kronor, är valbar till Första Kammaren, men har icke någon kommunal rösträtt här, och således icke politisk rösträtt, ty man kan icke taxera upp honom till någon inkomst. Placerar han sin egendom i aktier, så kan man icke heller taxera honom för inkomst, och han får således icke heller då rösträtt. Nu anser naturligtvis utskottet, att det är egendom och penningar, som utgöra bevis på förstånd och förmåga att bedöma statens angelägenheter. Så länge en person bebor och brukar sin egendom, har han förståndet qvar, men vågar han flytta till en annan ort, så lemnar han förståndet qvar hos egendomen enligt utskottets uppfattning. Det är mycket farligt att hänga sådana vilkor fast vid rösträtten, det kan leda till orimliga konsekvenser. Hvilket streck vi än må sätta, 500, 600 eller 700 kronor, skola dock de olägenheter, som nu vidlåda penningecensus, blifva qvarstående. Om vi skola hafva en reform, så måste vi öfvergifva penningestrecket. Det är så mycket kritiseradt, att det är öfverflödigt att vidare kritisera det. Vi, som verkligen vilja något, måste öfvergifva penningestrecket och komma in på personlighetsprincipen.

Jag har för tillfället icke anledning att yrka annat än bifall till herr Mankells motion, men om jag ställes i valet mellan att rösta för afslag å utsträckt politisk rösträtt och för bifall till densammans beroende af kommunal rösträtt, kommer jag att rösta för det senare.

Herr Bexell: Herr talman! Som jag önskar och vill att alla svenske män skola hafva samma känsla och möjligast lika intresse för landets väl, nemligen känslan af solidaritet, så yrkar jag bifall till herr Mankells med fleres motion, såsom varande i princip rättvis och politiskt klok.

Herr Olson i Stensdalen: Vid förra årets riksdag förklarade jag, att jag icke ett ögonblick tvekade att gifva min röst för införandet af allmän rösträtt, och under den tid, som sedan dess

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för valrätt till Andra Kammaren.
(Forts)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för rösträtt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

förflutit, har jag icke frångått min åsigt, utan står kvar vid den och har ytterligare vid denna riksdag stärkts i min uppfattning att det är ett stort behof att allmän rösträtt införes. Önskan derom har hörts öfver hela landet, och det har insändts skrivelser både till mig och andra att väcka tal härom i riksdagen, så att Riksdagen kunde få afgifva sitt votum i denna sak.

Måndagens förhandlingar om värnpligtens utsträckning gjorde också den inverkan på mig, att jag ansåg nödvändigt att vi få andra bestämmelser i rösträttsskalan. Då man kräfer att utan afseende å förmögenhetsvilkor personer skola underkasta sig så lång värnpligtsöfning som helst, och i farans stund kläda blodig skjorta för fäderneslandet, bör man också gifva dem ett ord att säga, när representanter skola väljas, och på det sättet bestämma hvad som skall ske eller icke ske. På grund af denna min tanke får jag äfven tillkännagifva, att jag helst velat yrka bifall till herr Mankells motion, men om jag ställes i valet att rösta mellan afslag och herr Elowsons reservation, så kommer jag att ansluta mig till den senare.

Herr Andrén: Då jag uppträder i denna fråga, vill jag icke besvåra med att orda om allmänt människovärde och dermed sammanhängande saker, utan vill förflytta frågan till en mer koncentrerad och praktisk punkt.

Samma dag det nya representationsskicket genomfördes, samma dag som vi i Sverige fingo samfälda val, samma dag faldes, om ock implicite, dödsdomen öfver censusförhållanden. Det är möjligt, att man kan organisera ett statsskick på ständsrepresentation, det är möjligt att det kan ske medelst klassval, derom hafva vi icke att yttra oss, ty det hör till en förgången tid, men den dagen vi bortkastade ett sådant representationsskick och öfvergingo till den ståndpunkt, vi nu innehafva, så tvingades vi genom en logisk nödvändighet, och icke genom något som helst annat, att antaga en rösträtt, baserad på helt andra grunder. Det är icke endast detta jag velat säga, utan äfven det, att om man anordnar en rösträtt på census, skall det blifva en rösträtt mer eller mindre irrationel, enär censusförhållanden naturligen icke kunna innebära något slags politiskt berättigande. Jag hade icke vågat framkasta denna tanke, om den icke förut uttalats af Sveriges största tänkare, Boström, som sagt att på census bygges intet politiskt samhällsskick. Den dagen jag fick detta klart för mig, den dagen blef det ock för mig tydligt, att ändring måste ske i de bestämmelser som finnas. Men huru skall det ske? Jag tror aldrig att ett praktiskt ordnande kan ske genom streckets sänkande med 50, 100 eller 200 kronor, utan ni måste, mine herrar, uppställa *andra grunder* för rösträtten, och bland de grunder, som här i sådant syfte föreslagits, förefaller det mig, som om de vore mest praktiska, hvilka herr Petersson i Brystorp i sin motion

föreslagit, och hvartill herr Ljungman i sin reservation anslutit sig. Det finnes i sjelfva verket icke något annat än att sammanställa den politiska rösträtten med den kommunala rösträtten och göra den förra beroende af den senare, hvarvid man ej behöfver neka det berättigade att ordna den kommunala rösträtten enligt en graderad skala. Derigenom hade man äfven gjort ett annat medgifvande och ställt saken på annan punkt. Den skall hafva rösträtt, som betalar direkt skatt. Komma vi så långt, kunna vi vara nöjda. Jag skulle möjligen önska något mer, men för närvarande nöjer jag mig med bifall till herr Peterssons i Brystorp motion. Skulle jag för min del vilja framställa något önskningsmål, skulle det omfatta två frågor. En fråga, som helt nyligen blifvit berörd, en annan, som icke blifvit berörd.

Då det var fråga om Kongl. Maj:ts förslag om utsträckning af beväringsofvingarna, så talades om, att värnpligten borde i och för sig medföra politisk rösträtt för de personer, som fullgjorde denna pligt. Detta kan jag aldrig vara med om. Jag kan icke medgifva politisk rösträtt åt personer, som exerceerat i 42 + 48 dagar, d. v. s. 90 dagar enligt Kongl. Maj:ts förslag. Men åt den person, som gjort verklig krigstjänst, skall jag, den dag ni får en verklig arméorganisation, och icke en sådan, som den vi pröfvat för några dagar sedan, utan tvekan medgifva rätt att rösta på landets förtroendemän.

Det finnes äfven en annan klass, som nu icke har rösträtt, och som äfven finnes omtalad i den beräkning, som uppgjordes 1885, nemligen landets kommunalt röstberättigade qvinnor. Ja, de hafva icke och de få icke rösträtt åtminstone på decennier, men varen öfvertygade om, att vi en dag komma att sakna, att vi icke gifvit dem rösträtt. Den dag rösträtten blir utsträckt, vare sig strecket blir i betydligare mån sänkt, eller allmän rösträtt införes — hvilketdera det blir, lemna jag derhän — den dagen komma vi att sakna vårt samhälles säkerligen mest konservativa element, och det är de för närvarande icke röstberättigade qvinnorna. Jag vill icke föra derastalan. Det tjenar ingenting till, utan vill endast påpeka saken som en framtidstanke. Men för att hålla mig till verkligheten, hvarom det nu är fråga, kan jag icke annat än instämma i det förslag, som herr Petersson framställt, till hvilket jag ber att få yrka bifall.

Jag tror icke, att vårt fosterland skall förlora, i fall 60 proc. flere valmän erhållas än vi nu hafva. Jag var närvarande, då denna fråga i förmiddags debatterades i Första Kammaren, och der talades väl icke om revolution, men om en ny representationsförändring. Den representationsförändringen är jag icke rädd för. Skola vi göra afdrag från de 60 proc. af dem, som icke betala sina kommunalutskylder, så reduceras antalet med många procent. Och skulle det för öfrigt vara så lyckligt, att antalet icke reducerades med en enda procent, d. v. s. att hvar och en betalade sina utskyl-

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Ang ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

der och såmedelst gjorde sig till röstberättigad medlem i samhället, så är jag öfvertygad om, att icke allenast jag, utan äfven de flesta konservativa medlemmar i Riksdagen skulle med glädje helsa den dag, då begreppet om medborgerligt värde och pligt så genomträngt folket, att äfven de fattigaste göra den uppoffring, som kanske med erhållande af rösträtt är förenad.

Herr talman, jag skall icke upptaga tiden längre, utan anhåller som sagdt att få instämma i Herr Peterssons förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Falk: Jag kan ej medgifva lämpligheten af den politiska rösträttens utsträckning till hvarje myndig man utan andra inskränkningar än de, som stadgas i 26 § i riksdagsordningen, ty jag förmenar *ett* ytterligare vilkor vara behöfligt, det: att erlägga *någon* direkt skatt till staten.

Jag kan således icke biträda den af herr Mankell väckta motionen. Men lika litet kan jag godkänna utskottets motiv för afslag å så väl herr Mankells som flere andres motioner, och med utskottet vilja förklara, att allt för närvarande är som det bör vara och alla förändringar således öfverflödiga. Mig synes tvärtom, att det ingalunda är för tidigt att nu sänka det s. k. politiska strecket från 800 kronor till 500 kronor. Om jag således i hufvudsak gillar den af herr Elowsou m. fl. afgifna reservation, så kan jag dock icke i alla delar instämma i densamma, emedan jag icke anser rättvist, att qvinna, som uppfyller alla vilkor för valrätt, skall förnekas denna rätt endast och allenast på grund af sitt kön.

Herr talman, jag har ansett mig böra yttra detta, emedan jag icke kan i allo dela någon af de meningar, som här blifvit framställda. Sjelf vill jag icke göra något yrkande.

Herr Gethe: Jag har begärt ordet för att till en början få tillkännagifva, att då jag i förmiddags instämde med den ärade representanten för Vesterås i hans yrkande i föreliggande fråga, berodde detta på en missuppfattning af mig. Då jag nu funnit, att, ehuru han visserligen instämde i önskvärdheten af en reform, i den rigtning, som herr Petersson i Brystorp föreslagit, han likväl icke framställde något bestämdt yrkande, så har jag hos herr talmannen aumält, att jag frånträdt mitt instämmande.

Med anledning af detta förhållande anser jag det vara min skyldighet att yttra några ord angående min ställning till frågan. Jag vill då först nämna, att äfven jag fått mig tillstald en adress från åtskilliga af mina kommittenter, nemligen ledamöterna af arbetareföreningen i det samhälle, jag har äran att representera deri de anhållit, att jag måtte understödja herr Mankells motion om allmän rösträtt. För egen del är jag bestämd anhängare af den princip, som ligger till grund för den allmänna rösträtten, och anser, att detta är den enda rättvisa grund, hvarpå en politisk

representation i våra dagar kan ordnas. Men då jag full väl fattar, att under nuvarande förhållanden och inom svenska Riksdagen, så som den nu är sammansatt, det icke är att hoppas någon allmän anslutning till en sådan åsigt, så anser jag för min del, att man för närvarande bör inskränka sig till att yrka bifall till en sådan förändring, som den herr Petersson i sin motion föreslagit. Då jag nu kommer att afgifva min röst i denna riktning, så sker det under den lifliga öfvertygelsen, att hvarje sänkande af det nuvarande politiska strecket alltid är och blir ett steg framåt mot det mål, hvartill hela vår politiska utveckling utom allt tvifvel sträfvar.

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Herr Waldenström: Att äfven jag är en af dem, som ause en ändring af de närvarande förhållandena nödvändig, framgår deraf, att jag väckt motion i ärendet så väl vid denna riksdag som vid den föregående. Jag har i min motion påvisat ur den valstatistik, som utgafs 1885 och som lemnar de senaste siffror vi ega, hvilka orimligheter som för närvarande äro rådande. Bland dem, som sakna rösträtt, äro t. ex. enligt denna statistik egare af jordbruks- eller annan fastighet till ett antal af 71,000, deraf omkring 18,500, som ega fastighet till ett värde från 700 till 1,000 kronor, vidare handverkare och dylika näringsidkare till ett antal af öfver 17,000, folkskolelärare och klockare till ett antal af 1,536, underofficerare och manskap till ett antal af 3,058 o. s. v. Det kan dock icke vara rimligt att hafva en rösträttslag, som utestänger en sådan massa af personer af denna art från rösträtt. Kommer dertill den stora mängden af arbetare, dels fabriks- och handverksarbetare, dels öfrige arbetare, så växer antalet till en mycket ansenlig siffra.

Här har en ledamot af kammaren väckt motion om, att rösträtt må beredas egare af fastighet, som står på annans grund, hvilken de icke kunnat få köpa. Det har äfven förut varit tal om denna sak i Andra Kammaren.

Jag anförde förra året ett exempel från mellersta Sverige, och jag har sedan skaffat mig närmare upplysning om saken. I Motala landsförsamling funnos enligt 1889 års taxeringslängd 231 egare af hus på ofri grund, bevillingstaxerade från och med 1,000 kronor och derutöfver. Af dessa voro 195 utan politisk rösträtt, men de egde fastigheter med ett sammanlagdt taxeringsvärde af 578,100 kronor, hvilket gör nära 2,500 kronor i medeltal på hvar och en. Jag hemställer till herrarne, om detta kan vara rätt, och om det kan vara helsosamt för vårt politiska lif, att dessa och deras likar utestängas från politisk rösträtt. För sina hus erlægga de fastighetsbevilling. Till följd deraf får vid deras taxering för inkomst af arbete till denna inkomst icke läggas inkomsten af deras hus, och följaktligen — fastän de hafva inkomster, som

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

sammanlagda uppgå till öfver 800 kronor — få de icke politisk rösträtt.

Här äro gjorda flere positiva förslag om ändring af rösträtten. Det enda fullt konsekventa är utan tvifvel herr Mankells, ehuru väl äfven herr Mankell borde hafva tagit mera i betraktande, hvad som står i 26 § riksdagsordningen, som han citerar; ty äfven den paragrafen torde behöfva en eller annan ändring. Emellertid kan väl ingen tänka, att en sådan motion nu skulle gå igenom. De flesta tyckas vara för att bifalla herr Peterssons i Brystorp motion, eller herr Elowsons vid konstitutionsutskottets betänkande fogade reservation. För min del tycker jag emellertid, att det är äfventyrligt att sammanbinda grundlagen med kommunallagarna. De äro i vissa punkter sammanbundna nu, och man har obehag deraf. Hvad man bör göra, synes mig därför vara att söka upplösa det band, som f. n. består, men icke att söka binda i hop dem ännu mer än de redan äro. Som herrarne veta, är Första Kammarens sammansättning baserad på den graderade kommunala rösträtten. Hvad är följden af detta? Jo, så snart man väcker motion om ändring af den kommunala rösträtten, svarar Första Kammaren: »Det skulle fullständigt ändra grunderna för Första Kammarens sammansättning, och det kunna vi icke gå in på.» Sådant är ju en berättigad anmärkning. Att ändra den kommunala rösträtten, vore onekligen att ändra grunderna för Första Kammarens sammansättning på annat sätt än för grundlagsändring är föreskrifvet. Herr Peterssons motion vill nu, att den som är röstberättigad i kommunala angelägenheter skall vara röstberättigad äfven i de politiska. Jag tror, att man derigenom komme in på ett farligt område. Röstberättigad i kommunala angelägenheter är hvar och en, som är pliktig att erlægga bevilning till staten och till följd deraf äfven skatt till kommunen. En vacker dag kan man falla på den tanken att höja existensminimum. Det kan ske af politiska skäl, det kan ske af ekonomiska. Till följd af lifsmedlens fördyrande kan det blifva nödvändigt. Men då står det stadgandet qvar i grundlagen, att politisk rösträtt är förenad med och beror af kommunal rösträtt, och följaktligen förlorar en hel del människor sin politiska rösträtt, derigenom att existensminimum höjes. Men existensminimum kan höjas genom sammanstående beslut af kamrarna till och med genom gemensam votering.

Jag tror icke, att det skulle vara bra att ställa saken på den punkten. För öfrigt skulle deraf följa, att personer, som bodde i en stad, der existensminimum är lägre, skulle hafva politiskt företräde framför personer i en stad, der existensminimum är högre. Antag t. ex., att existensminimum i Upsala vore 500 kronor. En arbetare, som hade 550 kronor i inkomst der, skulle alltså hafva politisk rösträtt. I Stockholm har man satt existensminimum till 650 kronor. En arbetare, som här har 600 kronors

inkomst, skulle således sakna rösträtt. Nu frågas: Kan det vara något skäl att ställa saken på detta sätt? Jag tror det icke. Det kan hända, att det finnes skäl. Men icke är jag i stånd att upptäcka något.

Förut, när denna fråga varit före, har jag framställt den tanken, att det är omöjligt för en enskild riksdagsman att formulera ett positivt förslag, som skulle hafva utsigt att vinna Riksdagens bifall. Jag har därför i min motion yrkat, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att han måtte framlägga för Riksdagen förslag till sådan utsträckning af rösträtten, som kan vara öfverensstämmande med rättvisa kraf. Jag vidhåller detta yrkande, herr talman. Jag gör det så mycket mer, som jag tycker, att konstitutionsutskottets betänkande med alla dertill fogade reservationer endast bekräftar min förmodan i detta afseende. Jag anhåller således, herr talman, om proposition på bifall till min motion.

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om vätkoren för valrätt till Andra Kammarerna
(Forts.)

Herr Rosengren: Herr talman! När det nuvarande representationsskicket af rikets ständer antogs, skedde detta under antagandet, att hela folkets — ej blott olika stånd — alla viktigare intressen derigenom skulle uti den svenska riksdagen i ett rättvist förhållande blifva representerade. Under årens lopp har det emellertid visat sig, att detta mål, åtminstone hvad angår Andra Kammarernas ammansättning, icke kan förverkligas med den nu befintliga gränsen mellan valberättigade och icke valberättigade.

Om man ock icke kan förneka, att dessa båda samhällslagers intressen i de flesta afseenden äro gemensamma, så måste man dock å andra sidan medgifva, att det stora flertalet nyttiga samhällsmedlemmar, de som äro i saknad af politisk rösträtt, äfven hafva högst betydelsefulla, *särskildt dem berörande* angelägenheter, hvilka lagstiftningen ej bör underlåta att främja och bevaka.

Blifve äfven sistnämnda intressen i rättvist afvägdt förhållande inom Riksdagen företrädda, så skulle utan tvifvel fäderneslandet deraf tillskyndas fördelar, hvilka för det närvarande torde vara oberäknliga. Ett för handen varande ganska allmänt och i många hänseenden ej obefogadt missnöje skulle helt säkert genom en sådan åtgärd omsider tystna, samt en inom vidsträckt område högligen önskvärd förbättring af arbetarnes hela ställning i samhället deraf varda en småningom inträdande följd. Och man torde väl kunna utan misstag anse det land framför andra lyckligt, som eger ett arbetarestånd, hvilket har anledning att vara belåtet med sin lott.

Men hafva nu ett betydande samhällslagers särskilda intressen blifvit mindre tillgodosedda än som bort ske, så torde det dock icke vara tillrådligt eller lämdande till ett lands sanna bättnad att därför framgent beträda en väg, som påtagligen leder till en motsatt ytterlighet. Detta skulle emellertid enligt mitt förmenande

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om väl-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

komma att ega rum inom denna kammare, om *allmän* politisk rösträtt i enlighet med hr Mankells med fleras motion blefve i grundlagen stadgad. De röstberättigades antal blefve nemligen då *fyr*dubbladt, och valen till Andra Kammaren komme alltså att uteslutande *bestämmas* af dem, som nu befinna sig under det s. k. strecket.

Emedan dessa sistnämndas intressen kunna sägas vara i allt väsentligt sammanfallande, så borde ett fullt verksamt och, som jag för min ringa del vågar tro, ur rättshänsyn tillfredsställande inflytande på valen och denna kammares beslut följaktligen blifva tillförsäkrade de ännu icke valberättigade genom den utvidgning af valrätten, som den af herr Elowson m. fl. reservanter föreslagna, eller till dem, hvilka erlægga till staten bevilling för en till minst femhundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Likväl anser jag för min del, att ingen bör åtnjuta politisk valrätt, som ej fyllt 25 år. Endast undantagsvis torde nemligen före nämnda ålder hos mannen förefinnas det lefvande politiska intresse, den erfarenhet, den stadga i omdömet och sjelfständighet i karakteren, som utgöra oeftergifliga förutsättningar för ett rätt bruk af ifrågavarande medborgerliga rättighet. I Norge, Danmark, Tyskland, Preussen, Baden, Frankrike m. fl. sydligare belägna länder i Europa, der dock den enskildes fysiska och andliga utveckling af klimatiska orsaker påskyndas mer än i vårt land, tillerkännes heller icke mannen politisk valrätt före 25 års ålder.

Enär jag således icke till fullo kan instämma i vare sig reservanternas eller hr Peterssons i Brystorp förslag, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till hr Waldenströms motion.

Herr Janson i Carlshed: Om jag vore viss om att man genom bifall till någon af dessa motioner skulle få in i kammaren en del af vår lugna, stilla arbetarebefolkning, skulle jag icke velat hesitera att gifva min röst därför. Ty jag är fullt öfvertygad derom, att dessa ledamöter verkligen icke skulle fresta herr talmannens klubba eller ens yttra sig så, att de behöfde återtaga på aftonen hvad de yttrat på förmiddagen. Så skulle dock ingalunda varda förhållandet, utan jag är öfvertygad om, att det blefve de, som på deras axlar svingat sig upp och vilja komma in i kammaren. Det kan ju vara möjligt, att den allmänna meningen fordrar allmän rösträtt. Men det är nog icke den allmänna meningen hos dem, som skulle erhålla rösträtt, utan fast mer hos dem, som skulle få deras röster och sålunda komma in i kammaren på deras skuldror. Man har här ofta hört, huru missbelåten massan är, eller »de lägre lagren,» som man behagar kalla dem. Jag tror icke, att så är förhållandet. Jag tror, att om de få vara i fred utan agitation, de komma att se tiden an. Få de afgifva sitt votum, är jag förvissad om att, när den dagen kommer, vi skola vara belåtna att gifva dem den rätt, som de fordra.

Det frågades för några dagar sedan, när det gälde fosterlandets försvar: »Hvad har inträffat?» Jag skall be att få frågasamma: »Hvad har inträffat, att vi skulle behöfva sänka strecket?» Jag vet icke, att någonting annat har inträffat, än att man fått tillsammans en hop demonstrationsmöten, som yttrat och yttra sig om, huru vi lagligen här beslutat. Hålla vi något på det bestående, får man höra en opinion mot oss, som klandrar hvad vi göra. Så tror jag ock, att det fortfarande kommer att ske. Jag för min del kan icke vara med om att rifva ned det bestående för att slippa höra talas om demonstrationer.

Man skulle kunna hafva mycket att yttra vid detta tillfälle. Men jag tror icke, att det skulle tjena till någonting. Ty jag tror, att hvar och en har beslutat, huru han ämnar rösta i denna fråga. För min enskilda del har jag icke ändrat min åsigt, utan behållit den jag förut haft. Jag tror icke, att man genom bifall till de nya förslagen skulle lyckliggöra landet, om man ock skulle lyckas få in i kammaren individer, som kanske till och med icke skulle räkna för rof att på mellanstunder »väcka» den »slumrande» jordbruksbefolkningen i landsorten.

På grund häraf ber jag att få yrka afslag på motionerna och bifall till utskottets hemställan.

Herr Nydahl: Jag borde kanske börja med att bemöta den talare, som senast hade ordet. Men jag betraktar hans anförande endast såsom ett genljud från den förra riksdagsperioden, sorglig i åminnelse.

Jag tror, att man nu icke behöfver söka framhålla de skäl, som tala för en utsträckning af den politiska rösträtten. Jag för min del är alldeles öfvertygad derom, att det finnes i denna kammare majoritet för den saken. Men jag begärde ordet för att yrka bifall till herr Peterssons i Brystorp motion. Jag har flere gånger förut uttalat mig för en sådan utsträckning af den politiska rösträtten, som herr Petersson i Brystorp i sin motion yrkat, och har jag dervid efter bästa förmåga sökt framhålla alla de skäl, som synas mig tala för detta förslags företräde framför andra förslag i den rigtningen, hvarför jag icke nu skall upptaga kammarens tid med att upprepa dessa skäl.

Ett nytt skäl har jag emellertid kommit att tänka på, nemligen det, att om detta förslag godkändes, blefve det lätt att utsträcka den politiska rösträtten äfven till qvinnan, och detta är en fordran, som i våra dagar allt mer och mer tränger sig fram. Härför skulle endast behöfvas, att ordet *man* i § 14 ändrades till *person*. Detta steg vore icke så stort, att det behöfde afskräcka ens de mest konservative. Ty rösträtten skulle endast komma att utsträckas till de få qvinnor, som redan äro röstberättigade i kommunala angelägenheter och som sålunda nu hafva rösträtt i

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

*Ag. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

fråga om val till Första Kammaren, ehuru så att säga endast medelbart.

Ett annat skäl skulle också kunna framhållas, nemligen att inom Första Kammaren synas sympatierna hos de få, som önska en förändring i detta fall, vara för herr Peterssons i Brystorp motion. Nu har visserligen i dag gjorts åtskilliga invändningar mot densamma, men jag tror, att konstitutionsutskottets ärade vice ordförande, då han hade ordet, till fullo vederlade dessa invändningar.

Talaren på geflebänken, som särskildt yttrade sig mot detta förslag, sade bland annat, att det vore mycket oegentligt, att en person i en stad, der han hade en inkomst på 500 kronor, vore valberättigad, medan han deremot i en annan stad icke vore valberättigad, ehuru han der hade 600 kronors inkomst. Men för min del kan jag icke finna något oegentligt deri, ty håller man sig vid den principen, att den, som betalar skatt till stat eller kommun, skall hafva rösträtt, så rubbas icke principen deraf, att i ena kommunen fordras högre inkomstbelopp än i den andra. Det är ju icke inkomstsiffran, som här vid lag är hufvudsaken, utan den köpkraft, som denna inkomst medför.

Jag vidhåller sålunda den åsigt, att herr Peterssons i Brystorp motion helst borde bifallas. — Jag skulle dock kunna vara med jemväl om herr Mankells motion, men jag tror, att det vore opraktiskt att hålla derpå, då den, så vidt jag förstår, för närvarande icke har någon utsigt att vinna framgång. Skulle kammarens majorit föredraga herr Elowsons reservation, kan jag äfven biträda densamma, enär hufvudsaken för mig är, att *något* vinnes. Men för närvarande, herr talman, anhåller jag om bifall till herr Peterssons i Brystorp motion, i hvilken jag för öfrigt också har instämt.

Herr *Kardell* förenade sig med herr *Nydahl*.

Herr *Thermænius*: Jag har begärt ordet hufvudsakligen därför, att jag mottagit skrivelser, hvari anhålles, att jag ville medverka till att herr Mankells motion måtte vinna framgång. I samma skrivelser har man också anhållit, att jag ville biträda det beslut, som härom dagen fattades i denna kammare i afseende på den allmänna värnpligtens utsträckning. Jag begagnar nu tillfället att med hänsyn till dem af mina valmän, som komma att taga del af detta protokoll, gifva till känna, att jag röstat mot det framlagda förslaget, och detta ehuru jag icke är emot en något utsträckt öfningstid; ty jag har på nära håll varit i tillfälle att se, huru litet beväringssynglingarne kunna lära sig under den nuvarande korta öfningstiden. Dermed är verkligen icke mycket bevändt.

Det har här på förmiddagen sagts, att *den* bör hafva valrätt, som erlägger bevillning, och detta är ju alldeles riktigt. Men det finnes emellertid många flera, som erlägga bevillning, än de, som få debetsedlar sig tillstånd. Vårt bevillningsutskott vet nemligen nog draga försorg om, att hvarje myndig man i Sverige får erlägga mycket större bevillning än som står på debetsedeln. Om för öfrigt det politiska strecket skulle sänkas till 500 kronor, så är jag viss på, att de röstberättigades antal skulle ökas med flera än de på sid. 4 af utskottets utlåtande omnämnda, eller »öfriga arbetare, sjömän och fiskare, landbruksinspektorer och rättare samt arrendatorer». Ty det finnes väl knappast någon arbetare i landtbrukets tjenst, som icke, om han uppskattas efter sin verkliga inkomst, skulle nå upp till 500 kronor. Och då de flesta arbetare i vårt land säkerligen redan hafva en sådan inkomst och således skulle stå vid detta streck, om de nemligen blefve rätt upptaxerade, så kan jag icke inse, att det skulle vara någon väsentlig skilnad mellan att hafva detta streck eller att direkt taga bort hvarje streck.

Jag skall nu be få fästa mig vid några ställen i utskottets betänkande, hvilka synas mig litet egendomliga. På sid. 3 säger utskottet: »Den synpunkt, som härvid måste vara den ledande, är, att representationen må blifva så sammansatt, att den kan antagas komma att i möjligaste mån tillgodose allas berättigade intressen inom samhället.» Är detta sant, så är det också riktigt, att alla blifva representerade, d. v. s. få hafva inflytande på representationens sammansättning, äfven de som stå under strecket; ty äfven dessa hafva intressen att bevaka.

Vidare säges på sid. 4, att år 1885 »beherskades valen i städerna, med några ytterst få undantag, af egarne till fastigheter, taxerade från 1,000 till 10,000 kronor, i förening med dem, som skattade för en inkomst af 800 till 1,800 kronor, således de inkomstbelopp, för hvilka bevillningsafdrag ansetts böra i lag medgifvas.» Men det är nog litet si och så med den saken. Jag vet, att i städerna stundom brukas den manövern, att man, året innan ett riksdagsmannaval skall ega rum, jemkar taxeringarna så, att en del valmän komma under strecket, och att man året derefter åter höjer upp taxeringen. Detta visar, att det med afseende på taxeringen och valen till Andra Kammaren finnes en del krafter verksamma, som visserligen icke borde vara det.

Slutligen står på sid. 5: »Då utskottet emellertid anser, att den i riksdagsordningen för deltagande i valen till Andra Kammaren bestämda census ej är för hög, om man skall hafva någon garanti, att de personer, som skola välja riksdagsmän, hafva en i någon mån sjelfständig och oberoende ställning i samhället, så att de kunna antagas hafva någon sjelfständig uppfattning af allmänna ärenden, håller utskottet före, att den af motionären föreslagna förändringen ej skulle vara till gagn för samhället.»

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om valrätten för valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Jag får för min del säga, att jag i min tjänst har arbetare, uppskattade både till 800 och 500 kronors inkomst, och så vidt jag lärt känna såväl dem som andra i liknande ställning, så äro icke de, som hafva 500 kronors inkomst, sämre kvalificerade än de, som hafva 800 kronors inkomst.

De föres uppfattning af de politiska angelägenheterna är fullt ut lika så god som de senares, och deras intresse för dem äro lika stora. Hvad utskottet här sagt förtjenar sålunda enligt min uppfattning icke något vidare afseende.

Ehuru jag, såsom af det anförda framgår, mest känner mig tilltalad af herr Mankells motion, så skall jag, på det att jag icke må anses vilja taga ett för långt steg på en gång, nu yrka bifall till den af herr Elowson m. fl. framställda reservationen.

Herr Aulin: Då jag är en af dem, som undertecknat den af herr Mankell framlagda motionen torde min ställning till röst-rättsfrågan vara temligen klar. Flera föregående talare hafva vi-sat, att penningen icke bör utgöra gradmätaren för politisk röst-rätt. Hvad utskottet anført mot de i motionen framlagda skälen, synes mig allt för svagt. Under sådana förhållanden skulle jag naturligtvis yrka bifall till den af herr Mankell framlagda motio-nen, men då för närvarande ett sådant yrkande skulle vara helt och hållet utan ändamål, och då jag anser att man bör söka att vinna något, vill jag för närvarande nöja mig med att yrka bi-fall till den af herr Waldenström framlagda motionen.

Herr Olsson från Stockholm: Då jag har undertecknat den af kapten Julius Mankell väckta motionen, har jag gjort det på grund af den allmänna erfarenhet, jag har om arbetarförhål-landen. Jag vill då nämna, att från föreningar i hela landet samlades för elfva år sedan ombud i hufvudstaden för att uttala sig i de viktiga angelägenheter och frågor, som då voro på dag-ordningen. Bland dem var äfven rösträttsfrågan, och man utta-lade sig då för allmän rösträtt. Man uttalade sig på samma sätt vid det möte, som var för åtta år sedan i Norrköping, likaså vid mötet i Örebro för fem år sedan, och likaså vid det sista mötet, som hölls här i hufvudstaden i juni månad förra året. Vid alla dessa tillfällen har denna fråga diskuterats af de utsedda ombuden från de olika föreningarna i landet. Dessa hafva en noggrann kännedom om folkets behof, och det är icke de som hafva yttrat, att folket icke behöfver rösträtt. Herr Jansson i Carlshed sade: när folket önskar rösträtt, skola vi gifva den, men nu önskar icke folket det. Det synes af hans yttrande, som om äfven denna kammare hade en och annan som ville bromsa. Så-som vi hafva hört, har ett sådant yttrande fälts i Första Kam-maren. Nu har så mycket talats i denna fråga, att jag icke skall länge upptaga kammarens tid. Det var en ärad talare på

göteborgsbanken, som sade, att bara man med några få dagar ville öka beväringens öfningstid, skulle han vara med om utsträckt rösträtt. Jag anser, att hur mycket eller litet man deltagar i exercis- och beväringsofningar, så har det härmed ingenting att skaffa, då man ju i alla händelser stiftar för arbetarne lagar, som man vill att de skola efterleva, och dessutom pålägger dem indirekta skatter. Jag frågar, om icke detta är ett talande skäl för att gifva rösträtt åt arbetarne äfven med så små inkomster som de i allmänhet hafva. Då vi diskuterade värnpligtslagen, talade man om att en stor del af folket skulle emigrera för att slippa gå ut och exercera. Jag har fått den uppfattningen, att de emigrera till Amerika, därför att de der få mera betaldt och hafva kortare arbetstid samt dessutom hafva mycket bättre anseende än arbetarne i vårt land. I det hänseendet finnes visserligen undantag äfven i vårt land, men i allmänhet anses arbetarne åtminstone vid de stora bolagen och vid grufvorna mera som slavar än som menniskor. Det är således icke att undra på, om de söka sin utkomst, der de blifva mera ansedda och hafva bättre utsigter. Jag har hört dessa skäl för emigrationen framställas bland dem, som begifvit sig bort från vårt kära fosterland.

Jag vill äfven nämna, att bland de opinionsyttringar, som afgifvits detta år för den af kapten Julius Mankell väckta motionen, hafva tillsändts äfven mig meddelanden från 173 olika föreningar, der man uttalat sig för allmän rösträtt. Och jag vill äfven sluta med att yrka bifall till kapten Julius Mankells motion.

Herr Mankell: Jag har begärt ordet endast för att hos herr talmannen och kammaren anhålla om tillåtelse att till mitt yttrande på förmiddagen få i protokollet foga en förteckning öfver de föreningar — 241 till antalet, ty två hafva tillkommit sedan förmiddagen — från hvilka till mig ingått adresser med understöd af min motion.

Herr Gustafsson: Jag vill först och främst säga, att om man vill uttala sig för något framåtskridande i denna fråga, bör man yrka på allmän rösträtt. Ty alla platoniska uttalanden om streckets sänkning skola mötas med axelryckningar af dem, som fordra allmän rösträtt. När jag först läste utskottets betänkande, föreföll det mig som om utskottets majoritet bestode af idel blinde och döfve; blinde, ty de tyckas icke hafva sett något af tidens tecken, och döfve, ty de tyckas icke hafva hört något af de missnöjets åskor, som mullra oss allt närmare och närmare. Utskottet säger, att ej någon den enskildes rätt bör vara bestämmande vid frågan om hvilka skola ega politisk rösträtt. Men man fordrar dock, att den enskilde skall vara pligtig att bidraga till samhällets bevarande både med skatter och sin egen person. Då

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om väl-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

skall han hafva pligter, men han skall icke hafva några rättigheter.

Utskottet säger vidare, att man skall tillgodose allas *berättigade* intressen. Håri ligger ju en motsägelse. Skulle då den enskilde icke hafva några berättigade intressen? Jag skulle vilja fråga, hvilka äro de intressen, som utskottet anser berättigade? Är det jordbrukarnes intresse att få beskatta de andra samhällsklasserna till sin förmån? Är det egendomsegarnes intresse att få sina skatter aflyftade på de egendomslöse? Jag känner till flera andra intressen, som jag anser lika berättigade och kanske ännu mer än de nyss nämnda. Jag känner ett intresse, som jag vill kalla den stora massans sociala intresse, och detta är helt visst lika viktigt som de andra. Jag känner folkfrihetens intresse, som också är lika så viktigt. Nu låta vi dessa stora intressen stå utanför och fåfängt klappa på dörren, men vi böra taga oss till vara därför. En fransk författare, Laboulaye, hvars namn är känt öfver hela världen, sade om den politiska rösträtten, att en fattig familjefader med hustru och 4 barn borde hafva 6 röster, en för sig sjelf, en för hustrun, och en för hvardera barnet. Ty, säger han, denne fattige man med familj har mycket mera att representera i samhället än millionären, då han är ungarl.

Utskottet säger, att det icke kan vara med om den allmänna rösträtten, därför att det, enligt utskottets åsigt, icke kan anses finnas något allmänt intresse hos dem, som då blefve röstberättigade. Men min erfarenhet är alldeles motsatt. Jag har rätt mycket varit tillsammans med de orepresenterade klasserna, och jag har funnit, att deras intresse för politiken är långt större än deras, som nu hafva politisk rösträtt. Ty desse senare få ofta drifvas fram till urnorna, men så blefve säkerligen icke fallet med de andra. Detta är sålunda ett fullkomligt misstag af utskottet.

Jag skulle vilja fråga, hvad är det då man fruktar af den allmänna rösträtten? Det förefaller mig egendomligt att man fruktar, liksom om man icke hade någon erfarenhet från andra länder, der man har allmän rösträtt. Icke har man der sett, såsom biskop Billing sade i förmiddags i Första Kammaren, agitatorernas skaror marschera in i riksdagen. Sådant har aldrig häudt i Frankrike. Jag har sjelf lefvat i Paris och varit ofta uppe i deputeradekammaren. Fastän den är vald genom allmän rösträtt, består den af vanligt hyggligt folk, der finnas åtskilliga advokater, några fabrikanter och underprefekter, landtbrukare etc., och först på sista tiden hafva ett par arbetare kommit in. Det är ändå ett land med allmän rösträtt och det är på samma sätt i andra länder. Inga agitatorer, som marschera in i massa, inga arbetareskaror. Icke är det så i England, der det är nära på allmän rösträtt. Icke heller i Tyskland; der fins det visserligen några socialister, därför att man der motsatt sig andra rättvisa

kraf. I hvilka stater är det då värst? Jo, i stater med den högsta census.

Hvar är socialismen på sin höjd? I Sachsen, der den högsta penningcensus är gällande. I Belgien med dess höga census. Men i länder med allmän rösträtt, der är det betydligt lugnare.

Jag vågar säga, att det vore lyckligt, om herrarne nu ville uttala sig för allmän rösträtt; jag skall dock erkänna, att det är min öfvertygelse, att när det en gång kommer till kritan, skall det starkaste motståndet komma icke från Första Kammaren, utan just från Andra Kammaren. Jag skall säga herrarne hvarför. Jag är fullt öfvertygad om, att de män, som nyligen så egoistiskt och egennyttigt inskränkt städernas representationsrätt, på samma gång de visste, att de derigenom inskränkte möjligheten för de demokratiska intressena att göra sig gällande, icke skola någonsin släppa in några demokratiska idéer från landsbygden. Jag är fullkomligt öfvertygad om, att när det kommer till kritan, skola dessa blifva afgjorda motståndare. Men, mine herrar, vi må taga oss till vara! Vi må komma i håg, att utanför Riksdagen börja höjas röster, som säga: det är icke *med* Riksdagen, reformer hädanefters skola ske, utan det är *mot* Riksdagen. Det är sorgligt att man behöfver säga, att man har förlorat allt hopp. Jag har förlorat hoppet att få fram reformer här; de skola gå utanför Riksdagen, och den dag skall komma, då arbetareskarorna blifva så organiserade, att deras magt är fullt lika stor, kanske större än Riksdagens. Då, mine herrar, skola reformer komma att genomföras, men då kommer, Gud nåde oss, mycket att gå förloradt, som jag gerna skulle se af samhällsbevarande intresse vara kvar. Det är därför som jag skulle vilja, att sådana reformer genomfördes på ett lugnt och fridfullt sätt. Men jag har förlorat hoppet och tror icke derpå. Det går nog så, att de en gång komma att tagas. Men de som vilja, att det skall gå på en bättre väg, de må icke nöja sig med någon liten utsträckning, utan uttala sig i dag för den allmänna rösträtten. Jag önskar bifall till herr Mankells motion om allmän rösträtt, en motion, till hvilken jag sjelf bidragit.

Herr Palm: Då jag från ett par städer i min valkrets erhållit skrivelser, att jag skulle verka för utsträckt rösträtt, ber jag få uttrycka min ställning i frågan. Jag anser icke, i likhet med föregående talare, att status quo är det bästa, utan jag tror att en reform af § 14 i riksdagsordningen är af behovet påkallad. Jag tror det är politiskt klokt att vinna dessa skaror, som vi stå på väg att förlora för samhället. Jag vill visserligen icke påyrka, att de skola, såsom det heter i en resolution, blifva herrar i sitt eget hus, men för min del skulle jag gerna se, att de ville betrakta sig såsom barn i huset.

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om valkoren för valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Jag ber att få framhålla en annan sak i allmänhetens intresse. Det kan hända, att personer som ega hus, må vara att de äro värda 30, 40, 50,000 kr., äro beröfvade rösträtt, därför att dessa hus ligga på tomter, som de icke till något pris kunna få köpa. Jag kan berätta, att vi hafva i vårt land en stad, der det icke finnes en enda fastighetsegare. Staden är byggd på kronans mark, och därför kan ingen der, på grund af att han har fastighet, utöfva rösträtt, ehuru han har ett hus, som kan vara värdt 20, till 30,000 kronor. En sådan husegare kan hafva en dräng, hvars inkomst uppgår till 800 kr., och då är drängen röstberättigad, men icke husbonden. Det finnes en annan stad, som till stor del är byggd på stadens mark. Den stadens husegare hafva icke politisk rösträtt såsom sådana, därför att deras hus icke äro byggda på fri och egen grund. Detta torde vara till fyllest för att visa, att något behöfver ändras i denna paragraf. Af alla de förslag, som blifvit framställda, känner jag mig mest tilltalad af herr Peterssons motion.

Men då jag i likhet med herr Waldenström anser, att det kan vara svårt nog för kammaren att nu formulera en paragraf, som kan vara fullt tillfyllestgörande, vill jag förena mig med herr Waldenström i hans skrifvelseförslag.

Herr Näslund: Då jag anser den föreliggande frågan vara en bland viktigaste, som denna Riksdag haft att behandla, har jag trott det vara min skyldighet att så väl inför kammaren som inför mina kommittenter angifva min ståndpunkt rörande densamma.

Jag vill då till en början förklara, att jag allt ifrån den första riksdag, jag haft äran bevista, hyst och fortfarande hyser den önskan, att valcensus måtte nedsättas. Dock vill jag icke vara med om att gå så långt, som reservanterna här föreslagit. Det är nemligen min fulla öfvertygelse, att, om vare sig herr Mankells, herr Waldenströms eller till och med reservanternas förslag antages, man derigenom betydligt skall försvåra frågans snara lösning. Är man deremot någorlunda billig i sina anspråk, så tror jag, att man lättare skall få medkammaren med sig. Jag för min del har alltid varit af den åsigten, att strecket bör nedsättas till 600 kronor för inkomst, men deremot bibehållas, så som det nu är, för fastighet eller vid 1,000 kronors taxeringsvärde.

Jag instämmer således i det förslag, utskottet framställt, dock med det undantag, att inkomstbeloppet nedsättes från 800 till 600 kronor, och att i fråga om arrenderad fastighet beloppet nedsättes från 6,000 till 3,000 kronor.

Herr Alsterlund: Jag anhåller att med några ord få angifva min ställning till den föreliggande frågan.

Tjugufem år hafva nu förflutit, sedan det nya representations-skicket införande, och jag anser därför, att tiden nu är inne att göra något för den politiska rösträttens utvidgning. Jag hör dock icke till dem, som gå så långt, att de vilja vara med om allmän rösträtt, ty jag tror icke att vi ännu äro mogna för en sådan. Den tiden kommer nog — derom är jag öfvertygad — och då skall också denna reform blifva genomförd.

För det närvarande vill jag därför nöja mig med att instämma i det yrkande, herr Petersson i Brystorp framställt i sin motion.

Herr Henricson: Då jag kommer att afgifva min röst för en utsträckt valrätt, anhåller jag att i största korthet få anföra de skäl, som här vid lag för mig äro bestämmande.

Då nu gällande riksdagsordning antogs, var det ett icke ringa antal mindre hemmansegare, som blefvo beröfvade sin rösträtt. Jag menar egare till sådana hemmansdelar, hvilkas taxeringsvärde icke uppgick till 1,000 kronor. Dessa jordegare egde förut rösträtt, nu icke. Jag anser det vara rättvist, att de åter komma i besittning af den rätt, som de då förlorade. Vidare anser jag det vara både rättvist och billigt, att den, som erlägger skatt till stat och kommun och således är röstberättigad i kommunens allmänna angelägenheter, äfven eger politisk rösträtt. Det kan icke vara politiskt klokt att längre säga nej till en sådan utsträckning af den politiska valrätten.

Jag skulle därför helst vilja ansluta mig till herr Peterssons i Brystorp motion, men jag kan äfven gå med på den af herr Elowson m. fl. afgifna reservationen, för så vidt det visar sig, att den har större utsigt att vinna kammarens bifall.

Herr Zotterman: Jag har instämt i det syfte, herr Mankells motion innehåller, icke i den mening, att jag skulle vilja bidra till att omstörta det bestående i afseende på valrätt och valbarhet, hvilket af en talare på förmiddagen förklarades vara denna motions syfte, utan jag har gjort det i tanke, att jag derigenom skulle medverka till en fredlig lösning af en vigtig samhällsangelägenhet. Det har stått för mig såsom ett alldeles oemotsägligt faktum, att arbetarefrågan är en fråga, som genom sin egen inneboende kraft oemotståndligt arbetar sig framåt till det främsta ledet inom vår politiska värld. Jag har instämt i herr Mankells motion, emedan den enligt mitt förmenande har till syfte att under den strid, som pågår mellan dem, hvilka äro öfver strecket, och dem, som befinna sig under detsamma, förslöa det tveeggade svärd, vi här så många gånger hört talas om under namn af klasshat. Det sades för några veckor sedan under en diskussion om en annan fråga här i kammaren, att det just var de radikale, som framkallat dessa våldsamma yttringar från folkets sida. För min del anser jag det icke vara rätt att så tänka, ty för hvarje gång vi

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om valrätten för valrätt till Andra Kammaren. (Forts.)

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

motsätta oss och säga nej till rättmätiga anspråk på medgifvanden, så hvässes detta tveeggade svärd, och för hvarje gång få de, hvilka, såsom en talare uttryckte sig, älska att agitera, olja gjuden på sin eld, och det se de också gerna. För hvarje medgifvande deremot, som från de magtegendes sida göres de orepresenterade, brytes udden och förslöas eggen på detta svärd. Vi böra därför enligt mitt förmenande tillmötesgå arbetarnes rättmätiga fordringar, på det att en enig samverkan må kunna uppstå till ett älskadt fosterlands framåtskridande. Och om nu införandet af den reformen, att rösträtt skulle lemnas hvarje myndig, sig sjelf försörjande svensk man, hade till påföljd, att kanske många af denna kammars ledamöter icke blefve återvalda, hvad gjorde det oss? Det är väl i en sådan sak icke fråga om personer, utan om hvad som är rätt och billigt. För min del tror jag, att dessa arbetare, som äro orepresenterade eller, såsom det heter, under strecket, hafva så pass mycket omdöme, att de icke skola skicka till Riksdagen annat än fullt duglige och dugtige män.

Jag skulle visserligen kunna hafva åtskilligt att tillägga i denna fråga, men då den genom Första Kammarens beslut redan är fallen för denna gång, och således Andra Kammarens votum, hur det än må utfalla, icke kan blifva annat än en opinionsyttring, så vill jag här sluta. Det är gifvet, att jag i första hand ansluter mig till den motion, jag undertecknat, men om jag finner, att den icke har någon utsigt till framgång, vill jag helst förena mig med herrar Elowson m. fl. i den af dem afgifna reservationen.

Herr Jansson i Krakerud: Under den tid jag haft äran sitta i denna kammare har jag icke en enda gång haft ordet i denna fråga. Jag skulle icke heller nu hafva begärt det, om jag icke kommit att tänka på, huruledes det i fjol var många inom denna kammare, som talade för en utsträckning af den politiska rösträtten, men många, som tego, gömde sitt afslag bakom den slutna röstsedeln. Jag anser, att man öppet bör gifva till känna sin ställning till denna fråga, så att man icke kan blifva beskyld för något dylikt. Enligt mitt förmenande är det dock icke något dåligt tecken, att motståndarne till utsträckt politisk rösträtt så småningom begynna hålla sig tysta. Jag vill äfven påpeka, att det är ett glädjande tidens tecken, att en sådan vidt bepröfvad man som landshöfding Bergström i Första Kammaren i dag uttalat sig för nämnda reform. Denna omständighet torde åtminstone i någon mån kunna lända till tröst för herr Richard Gustafsson, som nyss yttrade, att han ansåg alldeles omöjligt att med Riksdagens medverkan få denna reform genomförd. Jag måste dock beklaga, att man just bland dem, som hålla långa, hjertliga och varma föredrag för en utsträckning af värnpligten och för nödvändigheten utaf en förbättring i allmänhet af vårt

lands försvar, finner motståndarne till en utsträckt politisk rösträtt, och jag beklagar detta så mycket mer, som jag tror, att vårt lands försvar hufvudsakligen bör byggas på fosterlandskärlekens grund. Då nu svenska folket genom sina ombud kommer in till Riksdagen med begäran om hjälp i en fråga sådan som denna, bör man icke motsätta sig denna dess begäran, för så vidt man nemligen anser, att detta folk hör till vårt land. Ty vill man försvara vårt land, bör man också söka att försvara folkets rättigheter, på det att detta folk må få lust att försvara landet mot yttre fiender. Jag tror således att, om man vill skapa enighet och sällhet i ett land, man i en fråga som denna bör tillmötesgå alla befogade anspråk, på det att ingen må hafva anledning till missnöje.

Herr Richard Gustafsson citerade nyss en fransk författare, som han uppgaf vara känd öfver hela världen. Jag skall äfven be att få citera en författare, som också är känd öfver hela världen. Denne författare sade: »Hvart och ett rike, som söndrar sig mot sig sjelf, det varder icke beståndande, och hus faller på hus.» Vår ekonomiska och sociala lagstiftning har tagit en sådan karakter — det bör man icke blunda för — att vårt kära fädernesland snart sagt klufvit sig i två delar. För att åstadkomma någon enighet borde man enligt mitt förmenande gifva akt på tidens kraf och icke sofva för det. Jag beklagar, att denna fråga fick så litet understöd inom Första Kammaren, att den kammaren kunde sofva så för tidens kraf. Jag beklagar det, och jag önskar, att Första Kammaren icke må försöfva sig, ty man åstadkommer ju små obehagligheter genom att så göra åtskilliga gånger.

Jag skall icke upptaga kammarens tid längre. Dock skall jag be att få svara min vän Frans Jansson några ord. Han tycktes vara mycket emot agitatorer. Jag ber få fästa uppmärksamheten på, huruvida man icke, då man uttalar en dom öfver agitatorer, uttalar en dom öfver sig sjelf. Eller menar man, att de, som agitera för utsträckt rösträtt eller andra reformer, icke skola få agitera, men att de, som vilja hafva försvaret stärkt eller vilja hafva tullar, skola få agitera. Jag kan väl icke tro, att det är meningen, och om det så icke är, bör man icke allt för starkt klandra en agitation. Då svenska undersätar handla i öfverensstämmelse med svensk lag, må de hafva frihet dertill utan allt för skarpt klander.

Af de förslag, som föreligga här, tilltalar mig herr Peterssons i Brystorp motion mest. Jag tager mig således friheten yrka bifall till densamma. Men jag må säga, liksom en annan talare, att jag kan gå med på åtskilliga äfven af de andra förslagen, hufvudsyftet är ju ändå att åstadkomma *något*, för att söka åvägabringa någon enighet och frid inom vårt kära fosterland.

För närvarande yrkar jag bifall till herr Peterssons förslag.

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.*

(Forts.)

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Herr Wittsell: Här har redan yttrats så mycket i denna fråga, att jag icke skall upptaga kammarens tid med att säga något mera, ty det skulle blott blifva ett upprepande af hvad förut är sagdt. Jag vill därför inskränka mitt yttrande till att lemna den upplysning, att jag vid omröstningen kommer att rösta för den af herr Elowson m. fl. afgifna reservationen. Såsom skäl dertill vill jag anföra, att, då staten fordrar att dess medborgare skola fullgöra sina skyldigheter till densamma, man äfven bör lemna dem motsvarande rättigheter.

Herr Olsson i Mårdäng: Jag har egentligen begärt ordet med anledning deraf, att jag från Valbo rösträttsförening fått emottaga en skrifvelse, hvari anhålles, att jag vid riksdagen skulle medverka till lösning af denna fråga derhän, att hvarje myndig man, som sig sjelf försörjer och fullgör sina skyldigheter till samhället, måtte erhålla politisk rösträtt. Men på samma gång vill jag i korthet redogöra för min ställning till denna fråga.

Jag får då först erkänna, att jag såväl i denna fråga som i åtskilliga andra blifvit betydligt radikalare, sedan jag kom upp till Riksdagen, än förut. Jag har förut haft en och annan betänklighet att sänka det politiska strecket så långt som reservanterna önska och äfven så långt som herr Petersson i Brystorp i sin motion föreslagit. Men det har berott derpå, att jag icke egt fullständig kännedom om förhållandena i våra större städer. Jag vill dermed icke hafva sagt, att jag går med om en utsträckning så långt som till allmän rösträtt i den mening, som nu en och annan synes fästa vid detta ord. Grundtanken i den nyssnämnda skrifvelsen är, så vidt jag kan förstå, densamma, som är uttryckt i herr Peterssons förslag, och enligt mitt förmenande torde man, hvad landsbygden beträffar, komma bra nära allmän rösträtt, om detta förslag skulle blifva lag. Ty de, som på landsbygden ega rösträtt i kommunalstämma, äro det större flertalet af dem, som försörja sig sjelfva och fullgöra sina skyldigheter gent emot samhället. När jag nämnde, att jag börjat luta åt venster, sedan jag kom hit till Riksdagen, torde herrarne undra hvaraf det kan komma, men som det ej inverkar på rösträttsfrågan, anser jag mig ej behöfva redogöra därför. Jag vill blott, med anledning af de förslag som föreligga, säga, att, om jag ställes i valet, jag obetingadt ansluter mig till herr Peterssons i Brystorp motion. Jag inser mer än väl, att dess antagande icke skulle medföra den verkan, som man önskar, t. ex. i vår hufvudstad, efter de upplysningar, som lemnats här i dag. Men hvad betyder det, blott man kunde komma ett steg på den rätta vägen. Det är ju klart, att om blott det första blir taget, de andra nog komma litet efter hand och kanske snart nog. Jag skulle på det högsta beklaga, om Riksdagen skulle ställa sig så till denna fråga, att herr Gustafssons profetia skulle gå i fullbordan. Men jag får säga,

att, sedan jag under de förflutna veckornas lopp följt med och sett, huru man behandlat saken både inom och utom riksdagen, jag fått det intryck, att herr Gustafsson icke torde hafva så orätt. Jag är ingen profet, lika litet som han. Men om man af de föregående tidernas historia vill draga några slutsatser, är det min fulla öfvertygelse, att om man icke vill lossa på banden, både på detta och på andra, som trycka, man sedermera nolens volens får gå in på hvad man icke vill. Jag tror, att Andra Kammaren delar denna åsigt åtminstone i hufvudsak, och jag skulle gerna önska, att äfven Riksdagen delade densamma. Men jag skulle, i likhet med herr Jansson i Krakerud, beklaga, om Första Kammaren skulle sofva, till dess larvet blir så stort, att den *deraf måste* vakna. Då vill jag icke vara med och kanske herrarne i Första Kammaren icke heller.

En talare yttrade här, att han icke trodde missnöjet vara så stort som man ville låta påskina. Det skulle vara utmärkt bra, om man kunde tro det. Men då den nakna verkligheten talar deremot, är det orimligt att fordra, att man skall tro det. Visserligen bor jag i en fredlig landsort, men oaktadt der icke förekommit någon agitation, är missnöjet ganska stort, och det fattas der likasom på många andra ställen i vårt land icke mer än att agitatorer få insteg för att ordna och organisera arbetareskarorna, hvartill jag äfven räknar torpare och backstugusittare. Ty det är flertalet af dem, som icke har rösträtt. Skulle de blifva organiserade, såsom nu sker i de större städerna, då beklagar jag dem, som skola möta den magten.

Jag vill ock påpeka en annan sak, som jag mycket tänkt på i afseende å denna fråga. Lagstiftningen, eller kanske jag rättare bör säga staten, har i många år arbetat på att bibringa folket upplysning och i så måtto göra oss till samhällsnyttiga medlemmar. Men nu ser det ut, som om, då det blir fråga om att dessa samhällsnyttiga medborgare skola gagna staten äfven i de viktigaste saker, man ville stänga vägen för dem. Jag erinrar mig hvad en godsegare från mellersta Sverige för några år sedan yttrade, då det var fråga om att arbeta för folkets upplysning. Han var en sådan, som ansåg att det var icke så alldeles bra, ty, sade han, ju mera upplysning våra arbetare få, ju sturskare blifva de ock, ju större fordringar få de; de kunna mycket väl gå och köra oxarne med den kunskap de hafva.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till herr Peterssons i Brystorp motion.

Herr Johansson i Strömsberg: Ehuru jag inser att, hvad min motion beträffar, det icke torde vara möjligt att komma till annat resultat än det, hvartill utskottet kommit, kan jag ändå icke underlåta att yrka bifall till densamma. Jag tycker verkligen att, då jag begärt så litet, som jag gjort, nemligen blott en

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få den frågan utredd, huruvida icke lägenhetsinnehafvare och delegare i bostadsföreningar skulle kunna erhålla politisk rösträtt, utskottet kunde hafva gått min lilla önskan till mötes. Jag kan icke inse annat, än att det är en verklig orättvisa, som vederfares dessa. Det finnes ju på många ställen hela sambällen, som ega hus utan att vara egare till tomterna. Dessa hus äro ganska ofta taxerade till ganska höga belopp, men därför att husegarne icke ega tomterna för evärdlig tid, skola de uteslutas från rösträtt. En person, som t. ex. köpt en liten jordbit, så stor, att han derpå kan uppföra ett hus, taxerad till 1,000 kronor, har rösträtt, men en annan, som arrenderat en jordplan, kanske 10 gånger så stor, på 49 år och der byggt ett hus af flera tusen kronors värde, han får icke rösta. Hvarför kan icke den ene vara lika god som den andre. Här har omtalats, att vi hafva hela städer, som ligga på sistnämnda sätt, nemligen på ofri grund, och det gör, att de personer, som der bo, komma ingenstädes med den bästa vilja i verlden; de blifva uteslutna från den politiska rösträtten. Jag kan icke förstå annat, än att det är ett fel i lagstiftningen, och det är därför just som jag väckt motionen och som sagdt yrkar bifall till densamma.

Om jag skulle uttala mig i fråga om de öfriga motionerna här rörande den allmänna rösträtten, så får jag säga, att jag för min del är emot densamma. Men skulle det bli, som jag nog tror att det går derhän, allmän rösträtt, kan jag icke hjälpa att jag lutar åt det hållet som apotekaren Falk ifrån Jönköping, att äfven qvinnor böra tagas med i räkningen. — För öfrigt kan jag icke förneka, att i vår s. k. garantilag finnes ett och annat, som jag skulle önska vore på ett annat sätt.

Herr Fjällbäck påpekade den saken att, om en person flyttar från en kommun till en annan, så mister han sin rösträtt, eller, som han sade, det ser ut, som om han miste förståndet. Det är oegentligt, det kan icke hjälpas, och sådant skola vi försöka att rätta och fullkomna vid behandlingen af denna fråga och andra frågor, både här och annorstädes, så att det icke ser ut, som om vi flyttade för ofta.

Häruti instämde herrar *Mallmin* och *Pettersson* i Österhaninge.

Herr Broström: Min ställning till denna fråga är nog bekant, dels genom de motioner, som jag vid föregående riksdagar afgifvit i frågan, och dels genom yttranden här i kammaren. Men då jag icke nu har varit i tillfälle att instämma med någon af de föregående talarne, vill jag tillkännagifva, att jag står fortfarande på samma ståndpunkt som förr, eller att jag anser en sänkning af strecket vara nödvändig.

Utaf de nu föreliggande motionerna är det icke utan, att herr Mankells motion mest tilltalat mig. Men som jag utaf den förda diskussionen förnummit, att ej mycken utsigt finnes för

denna motions framgång, skall jag icke yrka bifall till densamma.

Vidare kommer herr Peterssons i Brystorp motion, som utaf många blifvit understödd. Äfven den motionen tilltalar mig något mer än reservanternas förslag. Men jag har en viss fruktan för, att man i fråga om en grundlagsändring icke skall få ett yttrande öfver motionens form af den högsta myndighet, som har att värna om våra grundlagar, nemligen konstitutionsutskottet. Utskottet har visserligen i en lång motivering vänt sig mot herr Peterssons i Brystorp förslag och visat hvad följden skulle blifva i fråga om Andra Kammarens sammansättning, om motionen blefve lag; men utskottet har icke yttrat sig öfver formen i motionen. Vore det icke så nära slutet på riksdagen, skulle jag yrka återremiss i detta afseende. Men jag skall icke göra det nu.

Utskottet har i motiveringen till sitt afslagsyrkande angående utsträckt rösträtt till Andra Kammaren framkommit, som mig synes, med samma fattigdomsbevis nu som så många föregående gånger. I fråga om ändring af Andra Kammarens sammansättning säger utskottet, att valmännens antal skall ökas genom penningevärdets fall. Detta argument är många gånger vederlagdt, men likväl har utskottet icke något annat att komma med. Till och med konstitutionsutskottet har en gång bevisat, att ökningen i valmanscorpsen genom penningevärdets fall icke hade någon betydelse. Det var, om jag icke missminner mig, vid 1883 års riksdag. Utskottet uträknade då hvilken procent, som genom penningevärdets fall skulle öka valmanscorpsen, men denna procent utgjorde endast en mycket ringa bråkdel. Konstitutionsutskottet synes icke gifva akt på, att representationen är en levande institution. Sjelfva ordet levande förutsätter nödvändigt utveckling. Men utskottet har icke ansett utveckling af vårt representations-skick nödvändig; utskottet vill icke gifva akt på de tidens tecken, som visa, att en ändring i dessa förhållanden måste ega rum.

Utskottet har uti en punkt yttrat att, om herr Peterssons motion antoges, skulle sammansättningen af Andra Kammaren komma att bero på ändring i kommunallagarne och icke på ändring i grundlagarne. Med den formulering motionen fått, tror jag äfven att så är förhållandet. Utskottet säger också, att ett bifall till samma motion skulle medföra ökning af valmanscorpsen, utan att beslutet härom skulle bero af Konungen och Riksdagen. Men, mine herrar, något dylikt inträffar äfven nu, ehuru i ett omvänt förhållande. Denna valmanscorps undergår ofta en *minskning* utan något sådant gemensamt beslut af Konung och Riksdag. Genom taxering hafva nemligen många fränkants politisk rösträtt. Man har t. ex. sett, att personer, som ena året haft rösträtt, just året före, då allmänna val till Andra Kammaren förekommit, fått sin taxering nedsatt med 50 eller 100 kronor och

Ang. ändrande
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.

(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

derigenom blifvit sin rösträtt beröfvade, men redan året derpå åter taxerats till 800 kronors inkomst, utan att någon ändring i deras inkomst egt rum. Äfven genom egendomsprisens fall har valmanscorpsen betydligt minskats. A många egendommar, som varit taxerade till 1,000 kronor, har taxeringsvärdet blifvit nedsatt till belopp, understigande 1,000 kronor, hvarigenom dessa egendomars innehafvare också beröfvats sin politiska rösträtt. Häraf synes, att valrätten kan redan under nuvarande förhållanden bero på annat än Konungens och Riksdagens beslut.

Jag skall icke upptaga tiden längre utan endast be att, med yrkande, få sluta mig till herr Elowsons med fleres vid betänkandet fogade reservation. Jag gör det så mycket hellre, som denna reservation i väsentliga delar sammanfaller med de motioner, som jag vid föregående riksdagar i ämnet afgifvit.

Herr Friherre Nordenskiöld: Allmän eller nära på allmän politisk rösträtt är numera gällande i England, Frankrike, Tyskland, Schweiz och Spanien, och till och med i Italien tillkommer politisk rösträtt ett relativt större antal medborgare än hos oss, der dock det representativa statsskicket, om ock under ofullkomliga former, varit rådande sedan urminnes tid. Med skäl kunna vi nu mera vara stolta öfver folkbildningens höga ståndpunkt i vårt land, tack vare våra folkskolor och folkhögskolor; och vi kunna också glädjas åt folkets höjning i sedligt hänseende bland annat genom nykterhetsrörelsens inflytande under senaste årtionden. Det är därför i sanning hög tid på, att de trånga band, som 1866 års statsskick utstakade för rösträtten, ändtligen vidgas. Och när steget tages, är det väl skäl att taga det fullt ut och gifva politisk rösträtt åt alla dem, som äro skyldiga att i skolan skaffa sig grunderna för allmän medborgerlig bildning och såsom värnpligtige öfva sig för landets försvar. — Jag an- håller om bifall till herr Mankelis motion.

Herr Norman: Herr talman! Jag kan ej tro att det är välbetänt att i längden undanhålla en stor folkklass så allmänt medborgerliga rättigheter som den politiska rösträtten, då man fordrar medborgerliga pligter af alla klasser. För närvarande hafva väl icke vännerna af utvidgad politisk rösträtt något att vänta af Riksdagen. För denna gång skall jag således inskränka mig till att uttala mina sympatier för syftet i den Mankellska motionen. Skulle emellertid herr Peterssons i Brystorp förslag vinna den största tillslutningen, skall jag dock rösta därför.

Herr Beckman: Herr talman, mine herrar! Jag begärde ordet med anledning af det yttrande, som afgafs af den ärade representanten från Marks härad. Han ville framställa hela den mäktiga rörelse, hvilken, fordrande allmän rösträtt, genomgår vårt

land, såsom konstlad, tillkonstlad »af agitatorer», för att de på de nu orepresenterades axlar sjelfva skola bäras in i Riksdagen. — Jag frågar: kan man icke lika väl agitera för att vara kvar i Riksdagen som för att komma dit in? Är man icke lika mycket agitator i ena som i andra fallet? Och agitatorisk — man kan icke bestrida det — är den ställning den värde talaren i dag intagit. Han har vid sin agitation så att säga tagit »sammhällsfriden» på entreprenad — nu liksom flera gånger förut. Och han gjorde det i dag på sådant sätt, att om han icke vore en i denna kammare temligen allenastående företeelse, skulle man känna sig frestad att helt och hållet instämna i ett ord, som här i afton faldes, att hädanefter alla reformer måste ske icke *med* Riksdagen utan *mot* Riksdagen.

Det yttrades af en talare, som för en stund sedan hade ordet, att den ärade representantens anförande i hans öron ljöd såsom ett genljud af den sist förflutna riksdagsperioden »olycksalig i äminnelse». Det är sant. Men det var också ett genljud af något annat och närmare, af hvad vi fått höra i dag, vi som lyssnat till rösträttsdebatten i medkammaren.

Första Kammaren är alltjemt sig lik. Der herskar alltjemt den politiska vishet, som för två år sedan med bravorop helsade det yttrandet, att talet om folkets mognad för rösträtten vore »rent nonsens» — som hade bravorop till hands för en talares öfvermodiga förklaring, att två för rösträttens utsträckning gynsamt stämde statsmän, båda f. d. innehafvare af landets högsta förtroendeembete, en gång »haft sundt förstånd», ett uttryck hvars föga dolda mening var att de nu, då de dristat uppträda för rösträtten, förlorat förståndet. Mot genljudet här i denna kammare af sådan Första Kammar-majoritets uppfattning är det jag velat inlägga en gensaga, på samma gång en gensaga mot de bifallsyttringar som derinne — i Första Kammaren — helsade en folkrepresentant, hvilken betecknade det af minoritetens män framlagda förslag om utsträckning i rösträtten såsom ett af de sorgligaste tidens tecken, som någonsin förekommit.

Nej, mine herrar, det är ett *glädjande* tidens tecken, att åtminstone några representanter äfven i Första Kammaren börjat vakna upp ur den politiska kortsynthet, som tror, att man kan låta allt gå som det hittills gått.

För min del, herr talman, fruktar jag icke alls den allmänna rösträtten, jag förstår icke ens, hur man lyckats bibringa en sådan förskräckelse för densamma. Är icke hela det moderna samhällsskickets karakter att vara ett *representativt* samhällsskick? Är det icke just meningen, att de olika åsigtarna skola vara representerade i folkets representation, i Riksdagen? Skulle detta innebära en fara? Är det icke snarare för samhället betryggande att hvila på den breda grundval, som lägges, då allt flere aflandets myndige medborgare — enligt min öfvertygelse ju flere dess

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om väl-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

bättre — knyts till samhället genom rösträtten, som gifver dem både befogenhet och skyldighet att genom sina utsedda representanter deltaga i afgörandet af samhällets angelägenheter? En talare i Första Kammaren — det var en af majoritetens män — yttrade, jag kan väl säga hänande, i alla händelser ironiskt: »de önska rösträtt icke så mycket, mine herrar, för dess politiska betydelse som för att dermed skaffa sig ekonomiska fördelar.» Huru en man, som bekänner sig till det nya ekonomiska systemet, har mod att fälla ett sådant yttrande, förstär jag icke. Ett sådant klander i hans mun ger bakslag. Och, mine herrar, äfven om så vore, om det vore de nu från all representation uteslutnes medvetna mål att en gång genom röstsedeln öfva inflytande på beskattningsväsendet, är då detta i sjelfva verket klandervärdt? Är det icke snarare en hårdhet utan like att stämpla såsom obefogadt deras sträfvande att få deltaga i bestämmandet af de skattebördor, som skola drabba dem sjelfva? *Beskattning utan representation* har i alla tider inom statslifvet varit ett bland de förhatligaste ord man kunnat uttala. Jag protesterar mot, att man inlägger dåliga syften i den sträfvan, som genomgår landet, att genom en rösträttsreform rädja undan denna orättvisa. Bjuder icke den enklaste rättvisa att de fattigare klasserna erhålla rätt att genom val till representationen medverka till en för dem så vigtig reform, som genomförandet af en förbättrad skatte-
lagstiftning?

Det tyckes emellertid, som om allt fortfarande stämningen bland dem, som hafva magten, icke vore synnerligen gynsam för en utsträckning af den politiska rösträtten. Men, mine herrar, det är icke längre endast rättvisan, det är äfven klokheten, som kräfvor att något göres. Må vi icke förblinda oss för detta statsklokhetens kraf. Det är numera den enklaste politiska klokhet att gå till mötes folkets berättigade fordringar. En engelsk statsman uppstälde en gång den frågan: »Hvad är orsaken dertill, att Englands folk är framför andra lyckligt och mäktigt?» Ja, hvad är orsaken, att i detta land, der dock lika många brännbara ämnen äro hopade som annorstädes, detta land, som nått en så väldig industriell utveckling, som hyser en så talrik arbetarbefolkning — denna på visst håll så fruktade arbetarbefolkning — hvad är orsaken, att allt der utvecklats sig så lyckligt och lugnt? Den som uppstälde frågan gaf sjelf svaret: »orsaken är den, att engelsmännens historia är historien om *i tid genomförda reformer*».

Herr talman! Jag yrkar bifall till herr Mankells motion.

Med herr Beckman förenade sig herrar *Wallis* och *Hahn*.

Herr *Svanberg*: I denna fråga, som för hvarje år, ja hvarje dag blir allt vigtigare skall äfven jag be att i korthet få tillkänna-

gifva min mening. Jag har äran att representera ett samhälle, som visst icke kan kallas samhällsomstörtande, och jag har understundom hört, att man vill beskylla mig vara konservativ, men jag har dock lärt mig akta på »tidens tecken», och jag smickrar mig äfven med att i någon mån känna hvad som rör sig på botten hos vår stadsbefolkning. Jag menar den aktningvärda stadsbefolkningen. Jag delar i hufvudsak herr Waldenströms åsigt om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utsträckning af den politiska rösträtten; och jag håller före, att det vore klokt, om regeringen med första sjelf toge rösträttsfrågan om hand. Det har för mig sagts, att i dag på förmiddagen uti medkammaren en biskop tjenstgjort som bromsare på samhällsutvecklingens vagn, och att han under bifall af många fullgjort detta sjelfåtagna värf. Ja, mine herrar, det kan nog vara bra att bromsa, men man kan också mången gång af oförstånd bromsa för starkt, så att bromsarne springa sönder och tågföraren och andra med honom störta från tåget, medan detta i svindlande fart rusar framåt, dit hvarken tågföraren eller hans meningsfränder velat föra detsamma.

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Herr talmannen uppstod, och herr vice talmannen öfvertog ledningen af kammarens förhandlingar.

Härefter anförde:

Herr Berg från Stochholm: Jag begärde ordet vid en personlig häntydning från den ärade representanten för Marks härad mot en af mina kamrater. Jag vill med anledning deraf påminna honom om hvad som den 4 april 1873 hände en af hans egne vid behandlingen af just samma fråga, som vi nu debattera. En nyvald riksdagsman lät då sin varma känsla för hvad han kallade »det egentliga folket» gent emot dem, hvilka, såsom han uttryckte sig, hafva »hjärtat behängdt med litet som lyser», hänföra sig till sådana uttryck, att kammarens dåvarande vice talman, som vid tillfället förde ordet, måste afbryta honom och låta uppläsa § 52 af riksdagsordningen: Jag vill upplysa om, att denne nyvalde entusiast för arbetssklassens rätt var kammarens nuvarande vice talman, samt att den vice talman, som då måste mot honom begagna klubban, var nuvarande statsministern. Efter denna lilla erinran har jag intet att tillägga.

Herr Andersson i Hasselbol: Då jag instämde med en föregående talare, då han varmt förordade utsträckning af rösträtten i likhet med hvad herr Petersson i Brystorp föreslagit, ämnade jag icke begära ordet; men då en talare på kalmarlänsbänken missuppfattat herr Hederstiernas yttrande, så att han påstod, att herr Hederstierna afstyrkt motionen, vill jag upplysa, att så icke var förhållandet. Herr Hederstierna gjorde intet yrkande, men framställde önskvärdheten af en förändring i samma

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.

(Forts.)

syfte som herr Peterssons motion innehåller. Min åsigt om röst-rätten är, att den bör utsträckas, i likhet med hvad herr Petersson i sin motion yrkat, eller till alla i kommunen röstberättigade. Jag har dock tänkt mig, att herr Elowsons reservation skulle hafva lättare att vinna Riksdagens bifall, och är därför betänkt att rösta för densamma, men jag skall också bekänna, att jag gerna vore med om hvilken af motionerna, som har utsigt att få mesta rösterna.

Herr Bülow: Man torde icke behöfva mycket yttra sig i rösträttsfrågan, en fråga som allt mer och mer uppkallar en oändligt stor förbittring mot Första Kammaren, hvilken gjort alla reformförsök på detta område allt mer och mer omöjliga. Hvad jag i denna fråga skulle vilja yttra, snart sagdt i riksdagens sista timme, vore, att än en gång erinra om den ytterst betydelselösa rol Andra Kammaren under denna riksdag mer än förut spelat gent emot Första Kammaren. För min del tror jag, att det väckt ett oerhördt uppseende, att den folkvalda kammaren genom sin splittring gjort sig så utan betydelse som den nu är. På det sättet komma vi aldrig framåt med våra rösträttsyrkanden, ty Första Kammaren skall blifva allt omöjligare. Af eder, mine herrar från landsorten, hafva många vid denna riksdag väckt flera frisinna motioner. Att det är allvar med dessa motioner, antager jag. Men i lands-tingen, der I i allmänhet ären allsmäktiga, huru handlen I der? Der väljen I in i Första Kammaren patroner, om hvilka I mycket väl veten, att de komma att rösta mot eder.

Det har sett så ut, som om Första Kammaren vore fullkomligt öfvertygad om, att nationen på bildningens och upplysningens område stått alldeles stilla, ty på senaste tjugufem år hafva vi icke tagit ett enda steg framåt i det politiska lifvet. Folket har vaknat till politiskt lif, men lagstifningen har stått orörlig och på samma ståndpunkt. Kan man då tro, att svenska nationen icke gjort sig förtjent af att få följa med sin tid och vinna erkännande af män, som envist fasthålla vid den magt, de hafva i sina händer? Jag tror mig kunna till dessa män, som länge sagt nej till hvarenda reform, förklara, att det icke går an att uppehålla en dylik flinthård konservatism. — Herr Jansson i Carls-
hed har yttrat sig i frågan. Det är icke alla dagar jag kan instämna med herr Jansson. Han yttrade sig om, hvilka som skulle komma *in* i kammaren, om rösträttsreformen genomfördes. Man skulle också kunna yttra sig om, hvilka som då skulle komma *ut* ur kammaren. Min enskilda öfvertygelse är, att, om rösträtten utsträcktes, komme herr Jansson aldrig hit mera. Detta säger jag naturligtvis med ledsnad, ty jag vill ofantligt gerna se herr Janssons skinande och behagliga anlete representera någon trakt i Sverige, helst en som ligger så nära Svältorna som möjligt. Jag skall icke uppehålla kammaren, då så många talare uppträdt före mig, men jag vill endast erinra herrarne om, att vid seklets slut

resa sig fruktansvärda sociala stormar. Det finnes ingen, som icke anar dem, som icke tror på dem. Vi veta, att i seklets början Napoleon den store förde personlighetsprincipen på sina bajonetter genom världen. Vid århundradets slut är det en vida mäktigare kraft, som för personlighetsprincipen framåt: den stigande upplysningen bland alla nationer. Jag tror, att icke längre denna magt låter bjuda sig tillbaka af graderade röstskalar.

Herr talman! Jag förenar mig med herr Mankell i hans motion. Men vinner denna ej bifall, ansluter jag mig till herr Elowsons reservation.

Herr Sven Nilsson: Jag hade icke tänkt begära ordet i den föreliggande frågan, derest icke så många yrkanden framstälts i kammaren, att man kan blifva villrådig om, hvilket beslut kammaren till sist skall fatta. Jag har många gånger förut, nästan hvarje gång denna fråga varit före, uttalat min ståndpunkt. Det är den, som innehålles i herr Elowsons reservation. Och det är för att tillkännagifva, att jag icke ändrat mening i frågan, som jag begärt få yttra några ord. Jag tror icke, att vår tid ännu är mogen för allmän rösträtt. Jag fruktar den icke, när den i en framtid kommer att införas äfven i vårt land. Men jag tror icke, att det är hvarken rådligt eller möjligt att taga det steget nu. Jag är viss om att i fall ett sådant steg på en gång blefve taget, det icke skulle lända vårt land till verklig nytta, sannolikt tvärt om. Vårt folk är vant att få reformer genomförda så småningom, steg för steg, men på samma gång säkert. Jag tror också, att reformen gagnar landet, men endast om den genomföres varsamt. Man kommer derigenom säkrare, lugnare och för landet lyckligast fram till målet, den politiska rösträttens utsträckning till hvarje välfrejdad myndig person, hvilket hos oss, likasom i andra länder, slutligen ej kan undvikas; men ett mindre steg nu skulle säkert tillfredsställa många berättigade anspråk och afväpna ett stort missnöje i landet.

Vår politiska rösträtt hvilat dock verkligen på synnerligen klena grunder. Ty om Riksdagens majoritet kan få i sinnet att genom en gemensam omröstning besluta bevillningens afskaffande hos åtskilliga af de lägre beskattningsföremålen, är det visst, att man derigenom kan taga rösträtten från en stor del af Sveriges nu röstberättigade folk. På samma sätt skulle det naturligtvis med ännu större fara kunna gå, om herr Peterssons i Brystorp motion antages, eller det förslag, hvartill jag för min del yrkar bifall. Men säkert är, att med det förslag herr Petersson framställt, skulle denna fara blifva stor, om det antoges af båda kamrarna, deruti, att en gemensam votering framdeles skulle kunna inskränka antalet röstberättigade, just därför, att det är ett stort antal, som erlägger högst obetydlig bevillning till staten och därför förvärfvat rösträtt på kommunalstämma. Jag tror därför, att, om man vill

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för valrätt till Andra Kammaren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

utsträcka rösträtten i någon mån, på sätt reservanterna föreslagit, detta bör ske så, att den icke kan genom förändring i bevillningsförrordningen förminska, utan man bör tänka på någon medelväg, så att icke den politiska rösträtten sättes i sammanhang med den allmänna bevillningen eller rösträtten på kommunalstämma. Jag har velat nämna detta, på det att de, som tänka föra fram en reform med den allmänna rösträtten som grund, må komma fram med ett förslag i sådant syfte, att man icke ställer rösträtten under gemensam omröstning. Jag tror dock icke, att det är möjligt för Riksdagen sjelf att formulera ett sådant förslag. Jag skulle därför varit synnerligen belåten, om det förslag, som väckts af herr Bergström i Första Kammaren, der hade kunnat erhålla majoritet; jag skulle då yrkat bifall till ett sådant förslag, med hopp att denna kammare äfven skulle antagit detsamma, hvarigenom frågan lagts i regeringens hand, och jag tror icke det är möjligt att utreda den, förrän förslag kommit från det hållet. Men när Första Kammaren icke velat taga skrifvelseförslaget, är det nödvändigt, att Andra Kammaren säger, huru långt den vill gå; då har Andra Kammaren uttalat sin bestämda mening, om Första Kammaren en gång antager ett skrifvelseförslag. Då jag icke under nuvarande förhållanden vill gå längre än herr Elowson med flere föreslagit, och icke ens så långt som han föreslagit i afseende på rösträtt för *annan fastighet*, det vill säga hus på ofri grund, har jag velat uttala denna mening. Naturligtvis blir detta endast en opinionsyttring, om förslaget antages af kammaren.

Jag begärde dock ordet egentligen blott för att svara en representant på stockholmsbänken. Kanske jag gjorde rättare uti att icke besvara sådana yttranden, som ofta höras från hans mun. Det vore må hända bäst, att tystnadens våltalighet låte sådana smädelser och förnedrande uttryck mot en stor del af kammarens ledamöter försvinna. Men då han upprepar ena gången efter den andra sådana ord som hemmansegare-intresset, hemmansegare-egennyttan, blodskatter eller dylikt, så kan jag icke annat än bestämdt protestera deremot. Det är icke värdigt i en riksförsamling, att en person så skall skälla ned några dess medlemmar, de må hafva hvilka åsigter som helst i de frågor som behandlas. Deras rättigheter att arbeta för hvilket intresse som helst böra respekteras, så att man åtminstone icke missbrukar sin yttranderätt derhän, som denne talare flere gånger gjort under denna riksdag. Jag vet icke, på hvilket program herr Gustafsson valts. Jag antager dock på ett liberalt program. Men då är det märkvärdigt, att han kan uppträda på det sättet och kasta smuts öfver personer, därför att de vilja drifva igenom rättvisa skattereformer, och på samma gång uppträder han i de liberales namn och med bestämdhet uttalar: Jag röstar för hvarje anslag Kongl. Maj:t begärt. Jag tror icke, att han med ett sådant uppträdande hvarken

i ena eller andra fallet motsvarar sitt valprogram riktigt väl. Jag vill emellertid säga herr Gustafsson till sist, att Andra Kammaren icke är och aldrig blir en god jordmån för socialistiska agitatorer.

Ang. ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för valrätt till Andra Kammaren.

(Forts.)

Häruti instämde herrar *Bengtsson* i Gullåkra, *Hansson* i Solberga, *Elis Nilson*, *Olsson* i Ornakärr och *Holm*.

Herr talmannen, hvilken emellertid återkommit och återtagit ledningen af förhandlingarna, lemnade härefter ordet till

Herr Gustaf Ericsson från Stockholm, som yttrade: Jag kan fatta mig kort efter den utredning, herr Sven Nilsson haft med afseende på dessa streck. Jag har sjelf vid tre riksdagar inom denna kammare motionerat om ett streck. Men då var ställningen en annan än nu. Då var det ett för hela landet gemensamt 400-kronors-streck, till hvilket jag ville komma. Men sedan dess hafva andra förhållanden inträffat, som göra, att jag undertecknat herr Mankells motion, och att jag kommer att rösta därför. Ingen som helst hållbarhet finnes för något streck, hvarhelst man än vill sätta det. Icke heller skall man derigenom kunna tillfredsställa de fordringar, som framställas af de nu politiskt rättslösa. Om jag här talade till någon i denna kammare, som i likhet med mig stått i en sådan undantagsställning och som därför visste huru det kännas att icke ega politisk medborgarerätt, så skulle helt visst dessa draga sig till minnes, huru de kände det på den tiden; och om de icke af en eller annan anledning kommit öfver strecket, hade de må hända äfven i denna stund varit socialister. Ett bifall till herr Mankells motion synes mig vara det bästa medlet att vrida vapnen ur händerna på dem, som blott arbeta för agitation. Jag skall icke längre upptaga kammarens tid och slutar med att yrka bifall herr Mankells motion.

Herr Jakob Erikson: Då jag undertecknade den motion, som här i kammaren frambars af herr Mankell, gjorde jag det därför, att jag, i olikhet med en reservant från Första Kammaren, ansåg, att de förändringar uti nu gällande rösträttsbestämmelser, som deri föreslogos, voro både nödiga och nyttiga. Jag tror, att de äro det så väl ur rättvisans som kloketens synpunkt. Jag tror, att, om man kan få till stånd en sådan förändring, som den, som i motionen begäres, man dermed skall främja en lugn utveckling af vårt samhällsskick och våra samhällsförhållanden. Jag tror icke heller, att det är farligt. Det kan icke vara farligt att medgifva, att personer, som äro oförvitliga medborgare, få ett ord med i laget, när det gäller att afgöra landets viktigaste frågor och intressen. Det kan icke vara farligt; ty jag tror, att erfarenheten säger oss, att det förtroende, man kan komma att lemna dem, äfven skall framkalla en känsla af ansvar, som skall vara tillräckligt vädjande, för att man icke skall behöfva befara några

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)*

farliga följder. Äfven om jag med utskottet skall erkänna, att det icke bör vara den enskildes rätt, som skall bestämma, hvilka som skola ega politisk rösträtt, utan att man bör se till, att man tillgodoser allas berättigade intressen; så måste jag påstå, att lämpligheten att sålunda kunna tillgodose allas berättigade intressen icke med nödvändighet följer derutaf, att man har en viss årlig inkomst, ty denna inkomst kan man hafva erhållit genom arf eller på något annat sätt, så att den icke kan betraktas såsom bevis på en viss skicklighet, som man eger. Då jag i alla fall tror, att något som helst penningestreck icke är berättigadt, och då jag är öfvertygad derom, att om man söker framkalla en förbättring på den vägen, man alltid skall stöta på svårigheter och icke kunna handla fullt rättvist, så skall jag förena mig med dem, som yrkat bifall till herr Mankells motion.

Herr Ola Bosson Olsson: Det kan icke falla mig in att förlänga denna redan allt för långa diskussion, utan skall jag inskränka mig till att yrka bifall till den af herr Elowson med flere betänkanDET vidfogade reservationen.

Herr Hedlund: I anledning deraf, att åtskilliga talare instämt i herr Waldenströms motion, ber jag få påpeka, att densamma gömmer i sig en följd, som sannolikt en och annan icke beräknat, men som mången nog icke skulle vara belåten med att se framträda. Denna motion innehåller ett förslag om skrifvelse från riksdagen till regeringen med begäran, att regeringen ville taga rösträttsfrågan om hand, utan att der uttalas något bestämdt yrkande om det nya streck eller de andra stadganden, man önskar sätta i nuvarande bestämmelsers ställe. Må hända kommer då till en följande Riksdag — möjligen i samband med ett nytt härordningsförslag — en kongl. proposition om sänkning af strecket till t. ex. 600 kronor jemte det beskedet: »Detta är det enda, hvarom båda kamrarna kunna ena sig. Varen goda och tagen detta.» Om så båda kamrarna af denna grund ginge in på ett dylikt förslag, blefve nätt upp ingen nöjd. Man skulle deri se en skenreform i stället för en verklig reform. Missnöjet skulle snarare stiga, på samma gång som man på deras sida, som ogera vilja sänka strecket, fått en förträfflig förevändning att se tiden an och afvakta verkningarna af det nya strecket, innan man ville tänka på att gå vidare. En skrifvelse förefaller i och för sig vara en god sak och väl värd att tänka på. Men då bör den äfven, efter min tanke, innehålla ett bestämdt yrkande, så att man icke gifver något på hand. För min del ämnar jag i första hand rösta bifall till herr Mankells motion, för att med min röst bidra till, att siffran på de principiella anhängarna af allmän rösträtt må i denna kammare blifva så hög som möjligt. Dernäst skulle jag helst velat rösta för bifall till herr Peterssons

i Brystorp motion, hvilken likställer det politiska rösträttsstrecket med det kommunala, blott motionen också hade fixerat det nya strecket på sådant sätt, att det erhöle nödiga konstitutionella garantier; men då motionen icke uppfyller detta vilkor, kommer jag i den slutliga voteringen att rösta för bifall till den af herr Elowson med flere afgifna reservationen.

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andrn
Kammaren.*

(Forts.)

Herr Forsell: Under förmiddagens förhandlingar instämde jag uti det yrkande, som afgafs från vesteråsbancken, därför att jag allra helst skulle sett, att rösträtten blefve utsträckt på det sätt, herr P. G. Petersson i Brystorp i sin motion föreslagit. Jag anser mig likväl nu mera icke kunna rösta för detta förslag, på grund af de betänkligheter, som uttalats mot motionen. Då jag emellertid vill med min röst bidraga till rösträttens utsträckning, och det förslag, som i detta syfte afgifvits af herr Elowson, synes mig vara ett godt steg i denna rigtning samt det förefaller mig icke vara några formella betänkligheter mot detta förslag, vill jag rösta för detsamma.

Herr Edelstam: Redan vid den tid, då vår nu gällande riksdagsordning framlades för representationen, hade jag den åsigt, att en orättvisa begicks vid sättande af det s. k. politiska strecket. Jag har nemligen alltid ansett, att en hvar, som betalar skatt till staten, också skall vara berättigad att deltaga i val af ledamot till denna kammare. Deremot har jag nu icke kunnat godkänna herr Mankells förslag, att en hvar fullmyndig man skulle hafva rösträtt. Icke heller kan jag gå in på herr Elowsons m. fi:s reservation, emedan derigenom full rättvisa icke kommer att tillerkännas samtliga hithörande personer; ty förhållandet är nu sådant, att existensminimum är olika på olika ställen. Åtskilliga städer skulle på grund häraf icke komma i samma förhållande som öfriga samhällen. Då jag för öfrigt icke tror, att kammaren eller ens konstitutionsutskottet är i stånd att åstadkomma ett verkligt godt förslag i denna rigtning, har jag ansett mig böra instämma i herr Waldenströms förslag om en skrivelse i ämnet till Kongl. Maj:t, till hvilket skrivelseförslag jag således nu yrkar bifall.

Herr Dahlberg: Då jag i denna kammare representerar en ort med talrik och, så som herr talmannen har sig bekant, intelligent arbetarebefolkning, har jag icke kunnat underlåta att i frågan nu yttra några ord.

Sedan jag för två riksdagar tillbaka yttrade mig i samma ämne, har icke något kunna rubba min åsigt derom, att den nu gällande valcensus, 800 kronors inkomst, är olämplig. Jag yttrade då, att den minsta konjunkturfläkt kan, så att säga, bortblåsa hundratals, ja, tusentals valmän, på grund af nu gällande val-

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.*

(Forts.)

rättsbestämmelser, hvarför det hvarken kan vara klokt eller lämpligt att fastställa en sådan siffra som 800 kronors inkomst för valrättens utöfvande. Taxeringsmyndigheterna hafva dessutom verkligen icke någon rättighet att kreera valmän, utan endast skyldighet att handla efter gifna bestämmelser och att samvetsgrant fullgöra sitt uppdrag. I rent konservativt intresse vore det därför klokt och rätt att nu nedsätta denna siffra så, att de valmän, som en gång haft rätt att utöfva denna rättighet, hvilken med hvarje dag blifvit allt mera dyrbar för den stora massan af folket, äfven fortfarande må, utan att beröras utaf tillfälliga af dem oberoende omständigheter, i allmänhet ega rätt att utöfva den, och för att detta må kunna ske är det nödvändigt att nedsätta den nu gällande inkomstsiffran.

Jag skall med afseende å den sena timmen icke upptaga kammarens tid längre. Jag vill icke heller nu göra något särskildt yrkande utan blott uttala, att bland de yrkanden, som framstälts i denna fråga, tilltalar mig mest det af herr Näslund väckta förslaget.

Herr Svensson från Karlskrona: Enär jag instämmer i syftet af den af herr Mankell afgifna motionen, så följer deraf, att jag helst önskade, att den s. k. allmänna rösträtten blefve införd, hvilken jag anser vara den enda principiellt rigtiga. Men då något hopp för närvarande icke finnes, att denna motion bifalles, skall jag inskränka mig till att yrka bifall till den af herr Elowson m. fl. afgifna reservationen.

Herr Sjöholm: Jag anhåller blott, att till protokollet få antecknad, att jag är fast besluten att rösta för utvidgning af rösträtten. Jag har sjelf utgått från arbetarnes led och tillhör dem ännu, hvarför jag anser mig skyldig att rösta för tillfredsställandet af deras rättmätiga kraf i detta hänseende. — Jag ber dessutom få säga, att jag i öfrigt närmast ansluter mig till herr Hederstiernas anförande i denna fråga.

Herr Janson i Carlshed: Hvem, som kommer att efterträda mig på denna plats, är mig omöjligt att säga; ty afgörandet af den frågan tillkommer mina kommittenter. Men det kan jag försäkra, att, om bland dem finnes en person med herr Bülows åsigter, icke blifver han min efterträdare.

Herr Petersson i Hamra: Jag har fortfarande samma åsigter i denna fråga, som jag hade förlidet år. Och de äro så tillräckligt kända, att det nu skulle vara öfverflödigt att å nyo redogöra för dem. Jag har så mycket mera skäl att vidhålla mina gamla åsigter i frågan, som kammarens nuvarande fysionomi gifvit mig ytterligare grundade anledningar dertill. Ty när här

nu kunna ifrågakomma sådana anföranden, som vi nyss fått höra, hvad skulle vi då icke i en framtid få höra, om de rösträttsmotioner, som nu ligga före, gingo igenom? Jag tror mig nästan på förhand kunna säga: Gud bevara oss då för att bliwa riksdagsmän, om det skulle fortgå på detta sätt!

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Gustafsson: Jag visste mycket väl, att det skulle skorra illa i åtskilliga öron, då jag uttalade min mening om intressepolitiken. Men jag trodde också, att jag dertill skulle hafva haft rätt, då konstitutionsutskottet förklarar, att alla berättigade intressen skola tillgodoses. Jag frågade då hvilka personers intressen skola här tillgodoses? Männe jordbrukarnes och egendomsägarnes att få sina skatter aflyftade på de egendomslöse? Jag trodde, att jag, såsom representant här, hade rätt att komma fram med en sådan fråga, och hade därför icke väntat af herr Sven Nilsson, att han skulle uppträda så som han nyss gjorde mot mig. Han har gjort det en gång förut. Jag tycker det passar honom bra illa att spela mentor, han, som vid föredragningen af värnpligtslagen visserligen förklarade, att han skulle afslå densamma därför att den icke tog nog hänsyn till arbetarne, men senare i ett svagt ögonblick tillstod, att han skulle hafva velat vara med om förslaget, så vida rusthållarne i Skåne blifvit i det samma behandlade som andra landets barn, det vill säga så som de landets barn, som skulle få grundskatterna afskrifna. Herr Sven Nilsson tycktes hafva blifvit träffad af mitt anförande, annars hade han åtminstone hållit sig till sanningen, hvilket han nyss icke gjorde. Han talade nemligen om, hurusom jag bland annat i mitt anförande skulle hafva begagnat uttrycket »*blodskatt*». Jag hänvisar i detta fall till det ännu ojusterade protokollet; och deraf skall visas, att ett sådant uttryck icke af mig blifvit faldt. — Han kallade mig äfven för socialist-agitator. Jag tror, att jag kan taga både protokollet och de närvarande personerna till vittne derpå, att någon socialism har jag aldrig drifvit. Jag har tvärtom varnat för denna läras anhängare och sagt, att man bör akta sig för att gifva dem vind i seglen genom den intressepolitik, som här nu bedrifves — jag försäkrar herrarne, att, hvad än må hända här, och huru mycket motstånd det än må möta bland hemmansegarne, så kommer jag likväl att ständigt, så länge jag står på denna plats, arbeta mot den intressepolitik, som förgiftat hela vårt politiska lif.

Herr Andersson i Ölsund: Det gifves åtskilliga skäl för en sänkning af det s. k. politiska strecket, bland andra det, att en fastighet, taxerad till 800 kronor, nu blifvit ålagd vägs katt. Men jag kan det oaktadt hvarken instämma med reservanternas eller med något annat i samma riktning gående förslag, hvaremot

*Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
i Andra
Kammaren.
(Forts)*

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

jag anser, att herr Waldenströms förslag om en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t är ett steg i den rätta riktningen. Jag yrkar därför bifall till detta förslag. Skulle jag emellertid vid den slutliga voteringen ej få rösta för hans förslag, så kommer jag att rösta för utskottets, ty genom att antaga detta, hvilket nu af Första Kammaren antagits, skulle vi i denna fråga alltid vinna något, hvaremot detta icke blefve fallet, om vi röstade för reserveranternas förslag.

Herr Hedin: Jag skall hos herr talmannen anhålla om proposition på bifall till herr Mankells motion och afslag på utskottets hemställan.

En ärad talare midt emot mig yttrade nyss, att han ville gifva rösträtt åt hvar och en, som betalar skatt till staten, men herr Mankells motion kunde han icke bifalla. Vill denne talare gifva rösträtt åt hvar och en, som betalar skatt till staten, får han gå ännu längre, än herr Mankell gått i sin motion; ty hvem betalar lifsmedelstullarne, hvem betalar rågtullen och hvem betalar tullen på amerikanskt fläsk? Derfor är det nog rätt, som min ärade vän här strax bakom yttrade, att beskattning utan rösträtt med skäl anses förhatlig. Det är nu 130 år sedan vid det ropet af *James Otis*: »beskattning utan representation är ett tyranni» Englands kolonister i Amerika reste sig, den engelska monarkien i Amerika föll och den stora republiken grundlades. Det kunde kan hända finnas magtegende här i Europa, som hade skäl att komma i håg den händelsen. Icke anade min ärade vän här till venster, när han den 11 mars väckte sin motion, att den sak, som han här förfäktat och många med honom, skulle redan nu i början af maj månad hafva fått en så kraftig impuls framåt som den fått. Det skedde icke så mycket den 14 mars, då Kongl. Maj:t framlade sitt förslag om utsträckning af värnpligten och grundskatternas afskrifning, som icke vida mer den dag, då Första Kammaren nära nog enhälligt, och en betydande minoritet i denna kammare, voterade ett förslag, som afsåg att lägga på de omedlades och orepresenterades skuldror en ny börda, för att dermed göra dem ytterligare tjenstpligtige under det system, som med lifsmedelstullarne suger deras blod. Det är sannolikt, att de, som väckte förslaget, och många af dem, som röstade därför, ännu icke fullt sett konsekvenserna af detta förslag. Men jag tänker att med hvarje dag, hvarje vecka, som går, skola de märka, att ingen kunde under närvarande förhållanden gifva en kraftigare impuls framåt åt herr Mankells motion än de, som väckt det förslag jag nyss talade om, de som gillade och röstade för detsamma.

Som jag redan sagt, herr talman, anhåller jag om bifall till herr Mankells motion. Men om jag — det kan ju hända att det blir flera omröstningar — i den sista voteringen icke blir i

tillfälle att gifva min röst åt hans förslag, utan försättes i nödvändigheten att välja mellan några af reservationerna, skall jag, om omröstningen kommer att ställa sig så, föredraga att rösta för den motion, som är väckt om likställighet af den politiska rösträtten med den kommunala. Det förslag, som här väckts, om nedsättning af census till 500 kronor, är mera principlöst än förslaget af herr Petersson i Brystorp om likställande af den politiska och kommunala rösträtten. Det är sant, att detta senare visserligen icke är att rekommendera från min synpunkt annorlunda än som en öfvergångsåtgärd under en tid, som i alla händelser skulle blifva mycket kort.

Men några förebräelser, som jag hört i dag emot detta förslag, äro dock mindre grundade. Den mycket ärade representanten för Vesterås hade mot detta förslag den invändningen, att bestämmelserna om den politiska rösträtten derigenom skulle — så vidt jag icke missuppfattade honom — få mindre garantier, då de icke berodde af grundlag utan af kommunallagarne, som kunna ändras af en Riksdag med Kongl. Maj:ts sanktion. Nu är det en fråga, som icke jag här väcker — den är väckt förut — om det verkligen är ett oomtvistligt politiskt ideal, att grundlagsbestämmelser, konstitutionella lagar skola vara omgifna med andra lagstiftningsformer än lagar i allmänhet. Vi lefva kanske nog mycket i den föreställningen, att detta är en oomtvistlig teori. Men det stora konstitutionellt parlamentariska mönsterlandet, England, företer dock ett annat politiskt skick. Der äro alla de konstitutionella lagarne fullt likstälda med och, att så säga, sammanblandade med den allmänna lagstiftningen. Och herr talmannen torde säkerligen erinra sig, att en af det engelska statsskicket störste beundrare och, hvad mera är, en af dess störste kännare och skarpsinnigaste kritiker — jag menar ledamoten af franska institutet *Boutmy* — har framhållit denna omständighet såsom ett företräde i den engelska konstitutionen.

Dermed vare emellertid huru som helst, men icke kan man befara, att, om den politiska rösträtten blir densamma som den kommunala, betänksamheten mot ändring af den kommunala rösträtten och i allmänhet rubbning af kommunallagstiftningen sedermera skall blifva *mindre* än hittills — och hittills har den utan tvivel varit tillräckligt stor. För öfrigt finnes det redan i vårt nuvarande riksdagsskick, i de bestämmelser, som ordna detsamma, något mycket värre än den anmärkta påföljd, som skulle komma att inträffa, om rösträtten vid val till Andra Kammaren blefve beroende af en lag, som kunde ändras vid en riksdag genom båda kamrarnes sammanstående beslut och Kongl. Maj:ts sanktion. Det finnes, herr talman, något som är mycket värre. Det är endast en skenbart betryggande bestämmelse, som 14 § riksdagsordningen innehåller, nemligen att de, som betala inkomstskatt för en till 800 kronor uppskattad inkomst, äro förvissade om politisk

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forts.)

Ang. ändrade
bestämmelser i
fråga om vil-
koren för valrätt
till Andra
Kammaren.
(Forst.)

rösträtt. Det är blott en skenbar garanti, ty förutsättningen — ty värr endast en tyst — har varit, att skatten för den beskattningsbara delen af de 800 kronor skall utgå med 1 procent. Det är endast en tyst förutsättning, som vi alla vant oss vid, och därför räkna vi ut, att vi här i Stockholm, der det bevillningsfria afdraget kan uppgå till 650 kronor, hafva politisk rösträtt vid 1 krona 50 öres bevilling. Men om — och anledningar dertill kunna tänkas många, såsom ett starkt nedgående af andra statsinkomster, särskildt af de indirekta skatterna — här skulle blifva nödigt en gång — sådant har skett i England på Krimkrigets tid — att flerdubbla inkomstskatten, förvandla denna 1 procent till 2, 3 eller 4 procent efter ett beslut, som blifvit gällande efter en gemensam votering mellan båda kamrarna, utan sanktion af Kongl. Maj:t, då blefve census ändrad på sådant sätt, att den faktiska omöjligheten att betala denna skatt från rösträtt uteslöte en mängd af de personer, som enligt riksdagsordningens ordalag skulle ega sådan. Således den invändningen mot herr Peterssens i Brystorp motion, att det vore betänkligt att låta de politiska rösträttsbestämmelserna öfverflyttas till en lag, som kunde ändras genom en Riksdags beslut och Kongl. Maj:t sanktion, den invändningen tror jag icke vara af stor betydelse.

Herr talman, jag anhåller i främsta rummet om bifall till herr Mankells motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Sven Nilsson: Jag vill fästa herr Gustafssons uppmärksamhet på, att jag icke på något sätt velat förbjuda honom att tala i kammaren. Jag vet, att jag dertill icke har någon rätt, och jag vet också hvilken rätt han har. Men så mycket fordrar jag, och jag tror äfven kammaren, att, då han, nästan vid hvarje tillfälle han uppträder, kastar ut sin galla öfver vissa personer i kammaren, han också får vara beredd att mottaga en protest deremot; och det är detta jag har velat göra med mitt uppträdande mot honom. Han sade, att i hans anförande i dag icke skulle finnas ett ord om *blodskatt*. Jag talade icke endast om hans yttranden denna dag, ty det är många gånger under riksdagen, som herr Gustafsson uppträdt på samma sätt; och om det icke står i det justerade protokollet något derom, så är det struket. Jag vet icke någon här i kammaren, som mera förstör utsigten till framgång åt rösträttsreformen än just herr Gustafsson. Kanske är det äfven hans mening att vilja förstöra den.

Herr Gustafsson: Jag skall fortfarande be att få protestera mot, att jag skulle hafva yttrat ordet *blodskatt*. Jag tror, att protokollen finnas förvarade, och der skola vi se efter. Jag brukar aldrig justera mina protokoll på det sätt, att jag stryker hvad jag sagt, ty jag har lärt mig att såsom en man stå bakom mitt ord. Om jag ibland faller ett hårdt ord, så står jag sedan fast dervid, då jag anser det vara rätt.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o bifall till nämnda hemställan med den af herr Näslund föreslagna förändring; 3:o afslag å samma hemställan och bifall i stället till Peterssons i Brystorp motion; 4:o bifall till herr Hedins reservation; 5:o bifall till herr Elowsons m. fl. reservation; 6:o bifall till herr Mankells motion; 7:o bifall till herr Waldenströms motion; 8:o bifall till herr Johanssons i Strömsberg motion. Herr talmannen upptog hvart och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnd ordning och fann propositionen på bifall till herr Elowsons m. fl:s reservation vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo hvart och ett af de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herr Peterssons i Brystorp motion nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen åskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits bifall till herr Waldenströms motion, nu först uppsattes, justerades och antogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående konstitutionsutskottets utlåtande n:o 10 antager yrkandet, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan i hvad den afser herr Peterssons i Brystorp i ämnet väckta motion, antager till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling det i nämnda motion framställda förslag till förändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har till kontraposition antagits bifall till herr Waldenströms motion.

I den votering, som anställdes enligt denna voteringsproposition, röstade 87 ledamöter ja, men 115 nej; och erhöil sålunda propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som vill att kammaren, med afslag å konstitutionsutskottets i dess utlåtande n:o 10 gjorda hemställan, bifaller herr Elowsons med fleres vid utlåtandet fogade reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Waldenströms i ämnet väckta motion.

Hufvudvoteringen utföll med 110 ja mot 88 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande och memorial:

n:o 5, i anledning af väckt förslag om öfverlemnande till riksbanken af obligationer, utfärdade af riksgäldskontoret; och

n:o 6, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets kansli;

sammansatta stats-, banko- och lagutskottets memorial n:o 8 angående anvisande af ersättning till det sammansatta stats-, banko- och lagutskottets sekreterare;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, med förslag till sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om vissa punkter i utskottets utlåtande (n:o 4) i anledning af särskilda rörande folkskolelärarepersonalens aflöningsförhållanden väckta motioner; samt

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

n:o 18, i anledning af återremiss af 2:dra punkten i utskottets betänkande n:o 2 angående stämpelafgiften; och

n:o 19, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om framläggande af förslag om införande af progressiv arfskatt.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 4.

Anmäldes och godkändes statsutskottets nedannämnda förslag till Riksdagens skrivelser

dels till Konungen:

n:o 31, angående regleringen af utgifterna under riksstatens första hufvudtitel;

n:o 32, angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel;

n:o 33, angående regleringen af utgifterna under riksstatens tredje hufvudtitel;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående eftergift af viss del af kronans rätt till danaarf efter arbetaren Karsten Ekberg från Hessleberga;

n:o 41, i fråga om helgonskyldens afskaffande;

n:o 42, angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landsskylden;

n:o 43, i fråga om utsträckning af tiden för anmälan om inlösen af skattefrälseräntor och af kronotonde, som innehafves under enskild eganderätt;

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Eslöfs köping af en del af militiebostället $\frac{3}{8}$ mantal Eslöf n:o 13 samt $\frac{2}{8}$ mantal Eslöf n:is 15 & 17 i Vestra Sallerups socken af Malmöhus län;

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Torp Södre i Elfsborgs län;

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till staden Mariefred af viss, Gripsholms kungsladugård tillhörig mark;

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående jordafsöndring från förra militiebostället n:o 2 Söndraby i Kristianstads län;

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från kronoegendomen Stora kungsladugården n:o 1 i Södermanlands län;

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Neder-Kjellsby med Kyrkotegen i Göteborgs och Bohus län;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en väganläggning mellan Visträsk och Glommersträsk; samt

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om reglering af bergslagernas jernvägsaktiebolags obligationsskuld; och *dels* till fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende.

§ 5.

Anmäldes vidare och blefvo likaledes godkända lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag, innefattande tillägg till 17 kap. 6 § handelsbalken;

n:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad tid för saköreslängds afemnande i vissa fall;

n:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående straff för oloflig införsel af skjutvapen eller ammunition i vissa delar af Afrika;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 3, 14, 101, 105, 110, 129 och 136 §§ i stadgan om skiftesverket i riket den 9 november 1866; samt

n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af 3 och 22 §§ af förordningen angående patent; och

n:o 60, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa förändringar i lagstiftningen rörande handeln med vin och maltdrycker m. m.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11,15 e. m.

In fidem

Herman Grape.

Torsdagen den 7 maj.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 30 nästlidne april.

§ 2.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

sammansatta stats- och bankoutsrottets utlåtande och memorial n:is 5 och 6,

sammansatta stats- banko- och lagutskottets memorial n:o 8, sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, samt bevillningsutskottets memorial och betänkande n:is 18 och 19.

§ 3.

Herr Sven Nilsson begärde ordet och yttrade: Jag anhåller, att kammaren för att påskynda riksdagsarbetet måtte besluta,

att de på dagens föredragningslista under n:is 12, 13, 14 och 15 förekommande, två gånger bordlagda ärendena samt de numera likaledes två gånger bordlagda ärendena under n:is 1, 2, 3, 4, 5 och 6 måtte på morgondagens föredragningslista sättas främst bland de två gånger bordlagda ärendena. Kamrarnes beslut beträffande dessa ärenden kunna möjligen föranleda gemensam votering, och lär det därför, på det ej Riksdagen onödigtvis måtte blifva förlängd, vara nödigt, att de uppföras på morgondagens föredragningslista i den ordning jag sålunda yrkat.

Med bifall till den af herr Sven Nilsson sålunda gjorda hemställan, beslöt kammaren, att
 statsutskottets utlåtanden n:is 10 a och 62,
 bankoutsittets memorial och utlåtande n:is 11 och 12,
 sammansatta stats- och bankoutsittets utlåtande och memorial n:is 5 och 6,
 sammansatta stats-, banko- och lagutskottets memorial n:o 8,
 sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, samt
 bevillningsutskottets memorial och betänkande n:is 18 och 19
 skulle i nu nämnda ordning å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför öfriga ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 5 b, angående det under riksstatsens fjerde hufvudtitel uppförda anslaget till lindring i rustnings- och roteringsbesvären.

n:o 6 a, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställning angående derunder uppförda förslagsanslaget till lindring i rustnings- och roteringsbesvären.

n:o 63, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående statsutskottets särskilda framställningar dels i utlåtandet n:o 53 i fråga om ändring af vissa §§ i lagen om lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt om höjning af anslaget till beväringmanskapets vapenöfningar med flera anslag, dels ock i utlåtandet n:o 54 angående afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter m. m.

n:o 64, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster,

n:o 65, i anledning af väckt motion om anslag till upprätthållande af rikets neutralitet,

n:o 66, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret, och

n:o 67, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 20, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om tillägg till 7 § i kongl. förordningen angående stämpelafgiften den 5 september 1890,

n:o 21, i anledning af väckta motioner om införande af en särskild bevillning under namn af värmskatt, och

n:o 22, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1892, samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 44, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 7 § i jagtstadgan den 21 oktober 1864,

n:o 45, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 1 § i förordningen om landsting den 21 mars 1862, och

n:o 46, i anledning af väckt motion om tillägg till 17 kap. 10 § handelsbalken.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,17 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.